

Мен ишлаб келган корхона тугатилганлиги сабабли ишсиз қолдик. Лекин кадрлар бўлими бошлиғининг айтишича, бундай ҳолларда, пенсия ёшига этиб қолганлар тўғридан-тўғри пенсияга чиқиб кетишлари мумкин эмас. Шу тўғрими?

Агар тўғри бўлса, бу қайси қонунда қайд этилган?

9 бот

бўла олмадилар. Тўғри, дастлаб улар тинч-тотув, аҳил яшадилар...

10 бот

«Бир-бирига жуда мос, худди узукка кўз қўйгандек. Худо хоҳласа, бахтли бўлишадими» дея алқашди уларнинг тўйига ғувоҳ бўлганлар.

Аммо... Шерзод билан Севара бахтли

Mustaqillik huquq demakdir

ҲУҚУҚ

ЎЗБЕКISTON RESPUBLIKASI BOSH PROKURATURASINING NASHRI

1997-yil 27-avgustdan chiqa boshlagan

www.huquq-gazeta.uz

2009-yil 9-aprel, № 15 (640)

БОШ ПРОКУРАТУРАДА

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасида Ички ишлар вазири, Миллий хавфсизлик хизмати, Давлат солиқ ва божхона қўмиталари масъул ходимлари иштирокида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг Мувофиқлаштирувчи Кенгаши йиғилиши бўлиб ўтди.

Кенгаш йиғилишида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ва назорат органла-

фаза қилувчи органлар ва назорат органлари ходимлари томонидан ноқонуний хатти-ҳаракатлар содир этилиши ҳолларига барҳам бериш борасида кенг қамровли ишлар амалга оширилганлиги эътироф этилди. Шу билан бирга, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ва назорат органла-

кунда жаҳон ҳамжамияти учун долзарб муаммо бўлиб, қамрови тобора кенгайиб бораётган бу трансмиллий жиноят турига қарши курашишда барча ваколатли идоралар билан ишларни ҳамкорликда ташкиллаштириш асосий вазифа эканлиги қайд этилди.

Йиғилишга таклиф этил-

БУГУН СОҲИБҚИРОН ТАВАЛЛУД ТОПГАН КҮН

ЎТМИШИ ЙЎҚНИНГ КЕЛАЖАГИ ЙЎҚ

Ёки Соҳибқирон Амир Темурнинг тарихдаги буюк хизмати ҳусусида

«Ўтмиши йўқнинг келажаги йўқ», деган гапнинг тагида улкан ҳақиқат, зўр ҳикмат мўжассам. Аслида ҳар бир халқнинг, унинг кўп ёки оз сонли бўлишидан қатъи назар, ўз тарихи бор. Баъзиларнинг тарихи узун, бошқа бирлариники нисбатан қисқароқ. Лекин қандай бўлмасин, халқ деб аталмиш ҳар бир миллатнинг ўз тарихи бор. Биз ўзбекларнинг ҳам кўплар қатори узун ва бош тарихимиз мавжуд. Аҳмад ал-Фарғоний, Муҳаммад ибн Мусо ал-Хоразмий, Абу Наср Форобий, Маҳмуд Қошғарий, Ибн Сино, Абу Райҳон Бериуний, Улугбек, Али Қушчи, Абдураҳмон Жомий, Алишер Навоий, Амир Темур, Бобур, Абдуллаҳон ва Абдулазизхон сингари фахрланасан аризгулик аждодларимиз бор. Улар яратган ва жаҳон илм-фани хазинасидан муносиб ўрин олган бой илмий ва маданий мероснинг ворисларимиз.

Лекин афсуски, бу бой хазинамиз, кўп минг йиллик тарихимиз узоқ йиллар давомида биздан пилхон сақлаб келинди. Болаларимизга ҳам Россия ва Европа халқлари тарихи ва адабиётини кўпроқ ўргатдик, ота-боболаримиз тарихидан эса улар дерли беҳабар қолдилар.

Ўз авлодларини, ўз кадриятларини унутган халқ ўзлигини йўқотади. Ҳукмронликка ўрганган халқлар эса кўл остидагиларнинг фақат моддий бойликларигина эмас, балки маънавий бойликлари ҳам ёвузларча чанг соладилар. Давримизнинг буюк ёвузчиси Чингиз Айтматов «Асрга татиғулик кун» асарида бу ёвузликни манкуртизм деб атаб, уни қоралаган эди. Бу, айниқса, урушқоқликка ўрганган, бировлар ҳисобига яшашига одатланган ва албатта, ҳарбий қудратга эга бўлган халқлар тарафидан содир этилган.

(Давоми 3-бетда).

Мувофиқлаштирувчи кенгаш йиғилиши

ри ходимларининг ноқонуний хатти-ҳаракатлари ҳақидаги ариза ва хабарлар ҳал этилишининг қонунийлиги, бу тоифадаги жиноят ишларининг тергов, инсон қадр-қимматини қамситиш, қийноқ, тазийқ ўтказиш тўғрисидаги мурожаатларни ўрганиш ҳамда одам савдоси билан боғлиқ жиноятларни фол этиш, тергов қилиш, тезкор-қидирув ишлари ҳамда бу борадаги прокурор назорати аҳоли, суд амалиётини ўрганиш натижалари муҳокама қилинди.

ри ходимлари томонидан содир этилган жиноятларнинг келиб чиқиш сабаблари ва шарт-шароитларининг олдини олиш борасида идоравий ва прокурорлик назоратини янада кучайтириш лозимлиги таъкидланди.

Шунингдек, йиғилишда одам савдоси билан боғлиқ жиноятларни фол этиш, тергов қилиш, тезкор-қидирув ишлари ҳамда бу борадаги прокурор назорати аҳоли ва суд амалиётини ўрганишга оид масалалар муҳокама қилинди. Унда одам савдоси бугунги

ган вилоят ва уларга тенглаштирилган прокуратуралар, ички ишлар бошқармалари ва бошқа тегишли органларнинг соҳа учун масъул раҳбарлари тушунтириш бердилар.

Мувофиқлаштирувчи Кенгаш йиғилиши якунида мавжуд камчиликларни бартараф этиш ва фаолият самарадорлигини ошириш юзасидан масъул идоралар олдиға қатъий талаб қўйилиб, тегишли қарор қабул қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасининг Матбуот хизмати

9 апрель – Қорақалпоғистон Республикаси Конституцияси қабул қилинган кун

Қорақалпоғистон Ўзбекистон Республикаси таркибига кирадиган суверен демократик республика ҳисобланади. Аҳолиси 1 миллион 629 минг бўлган республика Ўзбекистон иқтисодийотини ривожлантиришга ўзининг 190 минг тонна пахтаси, 85 минг 300 тонна галласи, кўлаб деҳқончилик маҳсулотлари ва ерости ва ерусти бойликлари билан ҳисса қўшиб келмоқда. Қорақалпоғистонликлар Ўзбекистоннинг маданияти, санъати, спорт ва бошқа соҳаларида ўз салоҳиятини намойиш этган. Мамалякатимизда Ўзбекистон Кахрамонлари, Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон халқ шoirи И.Юсупов, Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон халқ ёзувчиси Т.Қаиббергеновларнинг китоблари кириб бормаган хонадон йўқ.

Идоралараро комиссия йиғилиши

8 апрель кўни Одам савдосига қарши курашиш бўйича Республика Идораларо комиссиясининг навбатдаги йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилишда одам савдосига қарши курашиш бўйича Андижон ва Бухоро вилоятлари ҳудудий идоралараро комиссияларининг фаолияти юзасидан ўтказилган текшириш натижалари муҳокама қилинди. Йиғилишда қайд этилган ҳудудий идораларо комиссия раисларининг ҳисоботлари тингланди.

Муҳокамада одам савдоси бугунги кунда халқро ҳамжамият учун долзарб муаммога айланиб, қамрови тобора кенгайиб бораётгани, унга қарши курашиш ҳар бир давлат ва нодавлат ташкилотларининг муҳим вазифаларидан бири эканлиги, одам савдосига имкон яратаётган сабаб ва шарт-шароитларни аниқлаш, уларни бартараф этиш, аҳолининг бандлиги масаласига эътиборини янада кучайтириш лозимлиги таъкидланди.

Шунингдек, йиғилишда одам савдоси жиноятларида қарши курашиш фаолиятида жойларда камчиликларга йўл қўйилаётганлиги танқид қилинди. Йўл қўйилган камчиликларни бартараф этиш, одам савдосига қарши курашишни янада кучайтириш юзасидан зарур чора-тадбирлар белгиланб олинди.

Йиғилишда Республика Идораларо комиссияси ва

унинг доимий фаолият кўрсатувчи таҳлилий ишчи гуруҳи аъзолари, тегишли идораларнинг масъул ходимлари ҳамда оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этишди.

Одам савдосига қарши курашиш бўйича Республика Идораларо комиссиясининг қарори ижро этиш учун тегишли идораларга юборилди.

Одам савдосига қарши курашиш бўйича Республика Идораларо комиссияси

Мустақкам ҳуқуқий асос

Мустақилликка эришганимиздан кейин давлатимизда сиёсий, иқтисодий, ижтимоий, маданий ва давлат қурилишида чуқур демократик ўзгаришлар юз берди, яъни, юртимизда демократик ҳуқуқий давлат ва инсонпарвар фуқаролик жамияти қурилиши жараёни бошланди. Қорақалпоғистон Республикаси ҳам ўзининг мустақил Конституциясини ишлаб чиқди. Конституцияни яратишда Қорақалпоғистон Республикаси худудда истиқомат қилувчи барча миллат ва элатларнинг тенг ҳуқуқлиги, уларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари, маънавий, ахлоқий, маърифий қадриятлари, урф-одатлари ва анъаналари инобатга олинди ва Республикасининг бир қатор таниқли ҳуқуқшунос олимлари, фан арбоблари ҳамда давлат ва жамият фаолиятининг бошқа тармоқларида катта амалий тажрибага эга бўлган шахслар ўз ҳиссаларини қўшди.

Қорақалпоғистон Республикасининг Конституцияси ўн иккинчи қақирик Қорақалпоғистон Республикаси Олий кенгашининг ўн иккинчи сессиясида 1993 йил 9 апрелда қабул қилинди ва шу кун умумхалқ байрами — Қорақалпоғистон Республикасининг Конституцияси кўни деб эълон қилиш ҳақида Қонун қабул қилинди. Конституция 26 боб, 120 моддадан иборат.

Ўзбекистон Республикаси билан Қора-

қалпоғистон Республикасининг ўзаро муносабатлари Ўзбекистон Республикаси ва Қорақалпоғистон Республикаси ўртасида Ўзбекистон Республикаси Конституцияси доирасида тузилган шартнома ва битимлар билан тартибга солинади.

Жоқарғи Кенгесининг Раиси Қорақалпоғистон Республикасининг анг юқори лавозимли шахсидир. Раис қонун чиқарувчи ва ижро қилувчи олий ҳокимият органларининг баъҳажихат ишларини таъминлайди. Ўзбекистон Республикаси Президенти билан келишилган ҳолда Жоқарғи Кенгесга Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси лавозимига номзод тавсия қилади, фуқаролик ва жиноят ишлари бўйича Олий суди раиси ва судьялари, Ҳўжалик суди раиси ва судьялари, шунингдек, фуқаролик ва жиноят ишлари бўйича туманлараро, туман ва шаҳар судлари судьялари лавозимларига номзодларни тақдим этади. Шунингдек, Раис Конституциянинг 81-моддасига асосан бошқа ваколатларга ҳам эга.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 86-моддасига асосан Олий Мақсуд Сенати Раиси ўринбосарларидан бири Қорақалпоғистон Республикаси вакили бўлади. Ҳозирги кунда Сенат Раисининг ўринбосари Жоқарғи Кенгес раиси ҳисобланади.

(Давоми 4-бетда).

Давлат солиқ қўмитасида

Кеча Ўзбекистон Республикаси давлат солиқ қўмитасида «Тадбиркор манфаати-доимий ҳимояда» мавзусида матбуот анжумани бўлиб ўтди. Матбуот анжуманини Давлат солиқ қўмитаси раиси Б.Парпиев олиб борди.

Мазкур анжуман Президентимизнинг 2008 йил 28 ноябрдаги 4058-сонли фармониға биноан тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш, улар фаолиятиға асоссиз равишда аралашувларининг ҳар қандай қўринишларига чек қўйиш ҳамда Назорат қилувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштирувчи Республика Кенгашининг 2009 йил 27 мартдаги қарори мазмун-моҳиятини кенг тарғиб қилиш

мақсадида ташкил этилди.

Юқоридаги фармон ва қарорларға асосан 2009 йилда режалли текшириш ўтказиш мўжаланган субъектлар сони 2008 йил режасига нисбатан 8518 таға ёки 64 фоизға, шу жумладан, Давлат солиқ хизмати органлари томонидан режалли тарзда текширилган мўжаланган корхоналар сони 7461 таға ёки 62 фоизға қисқартирилганлиги тўғрисида атрофлича маълумот берилди.

Қизилқарли ўтган матбуот анжуманида қатнашчилар ўзларини қизиқтирган саволлари юзасидан тегишли жавоблар олишди.

(Давоми. Бошланғичи 1-бетда).
 Ўн тўрт асролик маданиятимиз тарихи араб ёзуви билан боғлиқ. Энг даҳшатлиси, араб имлосини ўзгартириш йўли билан ёш авлодди бой ва ранг-баранг илмий ва маданий меросдан сунъий тарзда ажратиб ташлади. Бунинг оқибати бугун ҳаммага аён. Халқнинг маданияти унинг катта-кичиликка қараб белгиланмайдиган. Шундай кичик халқлар борки, буюк зотларининг бой мероси билан дунё маданиятида тилга олинмадилар. Аввало, биз ки-

бебошлар ҳалокатидан қутулди. Уларнинг (туркларнинг) ўқларидан сақланмоқ учун уларнинг хатти-ҳаракатларини маҳкам туниқ ҳар бир ақлли кишига лойиқ ва муносибдир. Уларга яқин бўлиш учун асосий йўл - уларнинг тилида сўзлашишдир, чунки улар бу тилда сўзлашувчиларга яқин қўлоқ соладилар, ўзларини яқин тутадилар, уларга зарар бермайдилар...» деган ади 11-асрдаёқ буюк қомусий олим Маҳмуд Қошғарий. У таъкидлаганидек, Туронзамин ўзининг беш минг йиллик

дан бирига айлантирди. Соҳибқирон Амир Темурут олдиға парчаларға бўлиниб кетган Буюк Туронни бирлаштиришни асосий мақсад қилиб қўйган эди. Унинг жануб, ғарб ва шимолға ҳарбий юришлари асосан Туронзамини доирасида бўлган. Шу сабабли буюк бобомизни забт этуви эмас, балки бирлаштирувчи сиймо десак, адолатли иш тутган бўламиз. Соҳибқирон ғарбий ўлкаларға юриши давомида форс вилоти, араб ўлкаларига юриш қилиб, ер юзидаги 27

қўллағани бизға тарихдан маълум. Жумладан, Анқара жангида Амир Темурут Йилдиризм Боязид устидан ғалаба қозонган бўлса-да, тахтни унинг ўғилларига топширган.
 Шу пайтатча Ғарб тарихчилари «Амир Темурут 1405 йили Хитойни забт этишға олганға эди», деб ёзадилар. Бу хато фикрдир. Соҳибқирон аслида 14-асрнинг иккинчи ярмидан бошлаб Хитой босиб олган Шарқий Туронзаминни озод этгани йўлға чиққанға эди. Мўғуллар истибодидан тинка-мадурли қуриган Россиянинг озод

асраға келиб Ғарбий Европада Амир Темурут салтанатиға қизиқиш кескин даражада бўлган испаниялик элди Руи Гонзалесде Клавиҳо, франциялик маршал Бусико, сultonиялик архиепископ Ионларнинг Амир Темурут ҳақидаги эсдаликлари чоп этилди. Сунгра бадиий адабиётда Амир Темурут образини англайлик драматург Кристофер Марло яратди. Орадан сал ўтиб фаранг тарихчиси Дў-Сэнксон Амир Темурут ҳақида биринчи илмий рисолини ёзди. Шунингдек, европалик олимлар Амир Темурут фа-

ЎТМИШИ ЙЎҚНИНГ КЕЛАЖАГИ ЙЎҚ

ёки Соҳибқирон Амир Темурунинг тарихдаги буюк хизмати хусусида

чик халқ эмасмиз. Маданиятимиз ҳам кичик эмас. Аммо бизни ўз маданиятимиздан четлаштиришмоқчи бўлишди. Фақат моддий бойликларимиздан эмас, балки маданий бойликларимиздан ҳам маҳрум қилишға уриниб кўришди.
 «Худо давлат қуёшини турклар буржида яратди. Уларни турк деб атади, Мулка эға қилди, уларни замонамизнинг ҳоқонлари қилиб кўтарди. Замон аҳлининг ихтиёр жилловини улар қўлиға топширди, халққа бош қилди, уларни тўғри йўлда юришға қодир қилди. Уларға қарашли кишилар ҳамсадаға этиб,

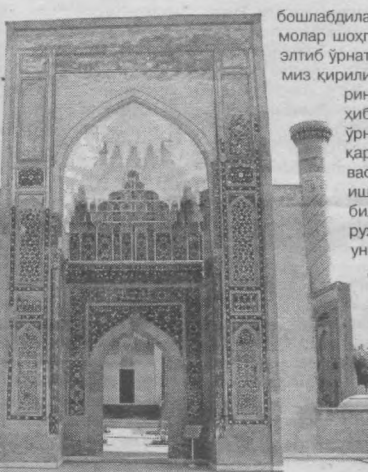
маданий тарихида 18 та ҳукмрон сулолаларни дунёға келтирди. Бироқ Соҳибқирон Амир Темурут асос солган теурийлар сулоласи Турон тарихида алоҳида ўрин тутди. Негаки бу сулоланинг чекиға Туронни қарийб бир ярим аср давомида ўз истибодидида ушлаб келган мўғуллар зулмидан озод қилиш синғари буюк вазиға тушган эди.
 Амир Темурут тарих зиммасиға юклаган бу вазиғани шараф билан адо этди. Туронни нафақат ҳур ва озод, мустақил қилди, балки уни ер юзидаги иқтисодий ва сиёсий жиҳатдан энг бақувват давлатлар-

та мамлакатни яқши ният билан адолат ўрнатиш мақсадида ўз туғи остиди бирлаштиришға эришган.
 Тарихдан маълумки, бу ўлкалардаги адолатсиз ҳокимларнинг қилмишлари, марказий ҳокимиятнинг заифлиғидан фўқаролар, шунингдек, савдо қарованлари, ҳаж сафарига борувчилар азият чекарди. Соҳибқирон бобомиз ана шундай ҳолатларға барҳам берган. Манман, фўқароларини химоя қила олмайдиган ҳокимларнинг ўрниға раиятпарвар хокимлارни тайинлаган. Форс, Ироқ, Шом ва бошқа дийрларда худди шундай тадбирлар

бўлишида ҳам буюк Соҳибқироннинг улкан кўмағи борлиғи ҳажон тарихчиларитомонидан аллақанда тан олинган. «Улуснинг қадрини, қаддини, шан-шавкатини кўта! Ани паст ва майда ишлар билан банд қилиб, дунёвий ҳажикатлардан мосуво этма! Элни туғроқ билан баробар этанлар, оқибатда ердан-да баттар бўлурлар?...» деган эдилар Соҳибқирон бобомиз фарзандларига мурожаат қилиб.
 Амир Темурут шарқ мамлакатларида қанчалик доврўг таратмасин, унинг шон-шўхрати Ғарбда ҳам ундан кам эмасди. Манбалардан маълумки, 16-

олиятини кенг ёритган ўша давр тарихчилари Ибн Арабшоҳ, Шарофиддин Али Язидий, Абдураззоқ Самарқандий ва Низомиддин Шомийларнинг нодир асарларини ўз тилларига таржима қилдилар.
 Бир сўз билан айтганда, Темурунинг давридаги иқтисодий - ижтимоий юксалишлар, шу жумладан, Самарқанддаги илм-фаннинг ривожини, Хиротдаги адабиёт ва санъат муҳити ўзбек давлатчилигининг кейинги босқичлари учун ҳам юксак андоза, ибрат оларли бир маёқ бўлиб қолаверди.
 Нурбўта ҒОЗИЕВ

«Амир Темурут - бизнинг шаън-шавкатиимиз, гурур-ифтихоримиздир. Амир Темурут - халқимиз даҳосининг тилмоси, маънавий қудратимиз рамзидир», деган эди давлатимиз раҳбари Ислам Каримов Темурийлар тарихи давлат музейининг очилиш маросимида сўзлаган нутқларида. (1996 йил 18 октябрь). Дарҳақиқат шундай экан, аммо биз, кўзи очик кўрлар, нега узок вақтлар давомида ғанимларнинг ёлгонларига кўр-кўрона ишониб келдик, не сабабдан ул зоти олийнинг энг кескир шамшири, мискинларнинг ҳақ-ҳуқуқларини химоя қилишда ишлатган қуроли адолат бўлганлиғини кўпинча эътибордан четда қолдирдик. Майли, энди ўтмишни орқаға қайтариб бўлмайди, ўтган гапға саловот, энг асосийси, адолат тикланди. Ғанимлар Соҳибқирон юзиға чаплаган қора бўёқларни Истиклолимизнинг шаррос қўйган покиза ёмғирлари зарра қолдирмай ювиб кетди.

бўлабдилар. Шунда эронлик олим уламолар шохға «тошни дарҳол ўз жойиға элтиб ўрнатиш лозим, акс ҳолда барчамиз қирилиб кетамиз», деган ҳадикларини баён қилдилар. Тош Соҳибқирон қабри устиға қайта ўрнатилгандан кейин Нодиршоҳ қариндошларининг бирин-кетин вафот этиши барҳам толган дейишди. Тошда араб ҳарфлари билан «Бу тошнинг тағдида уруш руҳи тин олмақда. Қимда-қим уни безовта қилса, ўлим топади», деб ёзиб қўйилган, деб ривоят қилдилар. Аммо бу нотўғри. Қадимшўнос олим Амриддин Бердимуродовнинг сўзларига кўра, тошда «Ушбу қабр тошини Амир Соҳибқироннинг невараси Мирзо Улўббек Мўғилистондан келтириб, бобосининг қабриға

ниб ерға қўнади. Немисларнинг тошми, гишти зизиб-янчиб келаётган зирҳли техникаси Москваға ўн тўрт километр қолганда, самолёт тепадан туриб ясаган айлана чизгида така-так тўхтади. Олдинги йўл йўқ, Ва шу чизикдан немисларнинг орқаға қайтиши бошланади. Бунда қандай сир-синоат бор, ёлғиз Худоға аён. СССР раҳбарлари Амир Соҳибқироннинг Россияға келтирилган суяқларини Самарқандға қайтариб, ўз жойиға иззат-ҳурмат билан қайта дафн этишға буйруқ берадилар. Соҳибқирон қайта дафн этилган куни фашистлар армияси Москвадан 200 километр нариға улқотириб ташланади. Мана шунча гаплар.
 Амир Темурутға боғлиқ ривоятлардан яна бирида айтилишича, охириғи етти йиллик ҳарбий юришлари даврида (1397-1404) Соҳибқирон ўз аскарлари билан Мосул шаҳри яқиниға келган экан. Қўшин қанчалар кучли бўлишиға қарамасдан Амир Темурут шаҳарни забт эта олмади. Соҳибқирон бунинг сабабини сўраганда, ул зотта шаҳар жинида Дониёл

АМИР ТЕМУРУНГ СИЙМОСИ:

Соҳибқирон бугунги кунда мамлакатимиз пойтахтининг қоқ марказидаги майдон ўртасида жанговар отларининг узангисиға оёқларини маҳкам тираб, «Куч адолатдадир. Адолатни қарор топтиришлар», деган маънода ўнг қўлларини олдинға чўзганча, савлат тўкиб турибдилар. Ҳазрат тўғрисида жуда кўп асарлар ишчи этилган. Уларнинг баъзилари ўзлари яшаган даврда ёзилган бўлса, кўпчилиғи ул зотнинг вафотидан кейин битилган.
 Бу китобларнинг баъзиларида Соҳибқирон кўрларға қўтарилиб мақталган бўлса, (сарой тарихчилари томонидан битилган), баъзиларида эса сўзиш ва таҳрирлаш йўли билан (Ибн Арабшоҳға ўхшаш «заҳартил» тарихчилар томонидан битилган) «етти қаават ер тағиға» тикиб юборилган. Шулардан мен буюк бобомизнинг ўз кўрлари билан ёзилган «Темурут тузуқлари»-ни ҳамда Низомиддин Шомий қаламиға мансуб «Зафарнома» асарини асар сифатида тан оламан. Очигини айтганда ўзи кўрларға қўтарилиб, мақталган асарларни Соҳибқирон бобомизнинг ўзлари ҳам ўнчалар хуш кўрмаган. «Зафарнома»да айтилишича, «сақкиз юз тўртинчи хирий йилида (1401 йил 11 август - 1402 йил 1 август) Амир Соҳибқирон ҳазратлари қамини бандангиз Низомиддин Шомийни хузурларига келтиришни буюрди. Сарой тарихчилари ул зот қилган ишларни бошланғичдан тортиб, то ҳозирги кунларгача онҳазрат учун ёлган бўлсалар ҳам, аммо улар ҳали муносиб тарзда жамланми, тақдим этилмаган экан». Шомий уларни йиғиб, ортиқча сўзлардан тозалаб, боаб-боаб қилиб тартиб беришға, аммо тақаллуф беизак бериш, лоф уриш зайнатидан ўзини тийишға буорилади. Қисқача қилиб айтганда,

Шомий «хосға мақбулу, омма тушулудек сўзини» ёзиши лозим бўлган. «Мен ана ўшандоқ сўзини хохлаймэн», дейди Соҳибқирон. Келинг, Соҳибқирон тўғрисидаги китоблар қандай ёзилганлиғи ва уларда улўг бобомиз тўғрисида нималар дейилганлиғини англаб-ажратиб олишни ўқувчиларнинг ўзларига ҳавола этайлик, Амир Темурутға таалуқли қандай ривоятлар борлиғини ва уларда ялт этган ҳаётий ҳақиқат қандай тасвирланганлиғини, уларнинг ҳақиқатта қанчалар мос келишини имкон қадар кўриб чиқишға ҳаракат қилайлик. Кўйлаб ривоятларда тилға олинганда, Соҳибқиронға таалуқли ашёрлардан бири ҳазрат Соҳибқирон қабри устиға ўрнатилган тўқ яшил рангли яшм (нефрит) тошидир. Халқ онгига «яшар бу тош ўрнидан қўзғатилса, уруш бошланади», деган тушунча синғиб кетган. Бу тош халқ орасида «Яшм тоши», «Моҳтоб», «Кўтош», «Қош тоши» каби номлар билан машҳур. Бу тош ўз вақтида Хитой императорлари саройида сизиниладиган жой вазиғасини, Чингизхон авлодидан бўлиш Кабек - хонға (Келакхон ???) эса тахт вазиғасини ўтаган, деган ривоятлар ҳам бор. Улўббек мирзо бу тошни арвалар ёрдамида дорусалтанатға (Самарқандға) келтириб, бобосининг қабри устиға ўрнаттирган экан.
 1740 йилда Эрон шоҳи Нодиршоҳ Бухорони забт этганда (Самарқанд ўша пайтларда Бухоро давлати таркибиде бўлган) Бибиҳоним мадрасасининг катта дарвозасини ҳамда яшм тошини Эронға олиб кетган экан. Йўлда тош иккиға бўлиниб кетибди ва Нодиршоҳнинг қариндошлари бирин-кетин вафот эта

РИВОЯТЛАРДА ЯЛТ ЭТГАН ҲАҚИҚАТ

алайҳиссаломнинг қабри бор. У кишининг руҳи бу шаҳарни барча балоофатлардан сақлайди деб айтишди ва Дониёл пайғамбар тўғрисидаги афсоналарни сўзлаб беришди. Амир Темурут пайғамбар қабрини зиёрат қилиб, урф-одатларға кўра қурбонликлар қилди. Шундан сўнг нияти амалға ошиб, Мосул шаҳрини эгаллайди. Пайғамбарға илоси янада ортиб, қайта-қайта қабрини зиёрат қилади ва кейинчалик унинг хокини туларға орттириб, Самарқандға жўнаттиради. Айтишларича, пайғамбарнинг қабри жойини Соҳибқироннинг шахсан ўзи танлаган. Ҳоклари қабрга қўйилғач, бош томонидан бир бўлоқ шарқираб отилиб чиққан. Ҳозирги кунда ҳам яқудийлар, насронийлар ва муслмон дини вакиллари ҳар кун пайғамбар қабрини зиёрат қилиш учун келадилар. Бўлоқ суви шифобахш бўлиб турли касалликларға даво ҳисобланади. Ривоят қилишларича, бу пайғамбар қабри бор жойда қимматчилик бўлиши мумкин, лекин ҳеч қандачон қаҳатчилик бўлмайди. Соҳибқирон бобомиз ўз салтанати пойтахтининг «сайкали рўйи замин» бўлишини жуда-жуда хоҳлаганлиқини сабабли пайғамбар хокини Самарқандға келтиришға буюрган бўлишлари мумкин.
 Изоҳ: Дониёл пайғамбар тарихий шахс. Бобил ҳукмдори Навуходоносор даврида сарой хизматига олинган. Унинг тўғрисида жуда кўп афсоналар маъжуд. Яни дин, яъни Ислам дини келишини баъшорат қилган. Библияда, яъни Кўҳна Аҳдда «Книға пророка Даниїла» (Дониёл пайғамбар китоби) деган китоб бор.
 Йўлдош ПАРДА тайёрлади

Утган йили бутун дунё халклари Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг «Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси қабул қилинганлигининг 60 йиллигини кенг нишонлади. Шу ўринда Ўзбекистон мустақилликка эришгач, қўшилган илк халқаро ҳужжатлардан бири айнан ушбу декларация бўлганлигини фахр билан таъкидлаш лозим. Бу мамлакатимиз халқаро ҳуқуқнинг умумэтироф этган нормаларига содиқлигининг яққол ифодаси эди.

Мустақиллик ва демократик жамият таянчи

Бугунги кунда юртимизда олиб борилаётган кенг қамровли ислохотлар замирида инсон ҳуқуқ ва эркинликлари, шаъни ва қадр-қимматини ҳурмат қилиш, уларни энг олий қадрият сифатида эътироф этиш каби гоёлар ётади. Мустақиллик йиллари мамлакатимизда бу борада мустақам ҳуқуқий база яратилди. Хусусан, Асосий қонунимиз — Ўзбекистон Республикаси Конституцияси тараққиёт йўлида биз учун дастуриламалдир. Унинг 68-моддасида шундай дейилади: — «Ўзбекистон Республикаси вилоятлар, туманлар, шаҳарлар, шаҳарчалар, қишлоқлар, овуллар, шунингдек, Қорақалпоғистон Республикасидан иборат».

Ўзбекистон Конституциясининг XVII боби Қорақалпоғистон Республикасига бағишланган. Жойи келганда Қорақалпоғистон ҳақидаги айрим маълумотларни эътиборингизга ҳавола этсам, 1925 йил 16 февралда ташкил топган, 1936 йил 5 декабрда Ўзбекистон таркибига кирган. Худуди 166,6 минг кв.км. Ўз давлат байроғи, герби, мадҳияси ва конституциясига эга. Пойтахти Нукус шаҳри. Маъмурий жиҳатдан 15 та туманга бўлинади. Республикага бўйсунувчи 7 та, туманларга бўйсунувчи 5 та шаҳар бор.

1993 йилнинг 9 апрели суверен Қорақалпоғистон Республикаси тарихидаги унутилмас саналардан ҳисобланади. Шу кунни ўн иккинчи қаҳриқ Қорақалпоғистон Олий Кенгашининг 12-сессиясида Қорақалпоғистон Республикаси Конституцияси қабул қилиниб,

бу сана умумхалқ байрами деб эълон қилинган. 26 боб, 120-моддadan иборат ушбу Конституцияда давлат ва жамият тузилишининг муҳим жиҳатлари, хусусан инсон ва фуқароларнинг асосий ҳуқуқлари, эркинликлари ва бурчлари, халқ ҳокимиятчилиги, жамиятнинг иқтисодий негизлари, Қорақалпоғистон Республикасининг маъмурий-ҳудудий ва давлат тузилиши, сайлов тизими белгилаб берилган.

Конституциянинг VI-боби 21-моддасида Ўзбекистон Республикасида ягона фуқароликнинг ўрнатилишига мувофиқ Қорақалпоғистон Республикасининг фуқароси Ўзбекистон Республикаси фуқароси ҳисобланади.

Айни пайтда суверен Қорақалпоғистон Республикаси Ўзбекистон Республикаси таркибига кириши ва унинг ҳудудида Қорақалпоғистон ҳамда Ўзбекистон қонунларининг устуңлиги мустақамлаб қўйилган.

Ўртбошимиз Ислам Каримовнинг «Юксак маънавият — энгилмас куч» номи китобида шундай дейилади: «Ватанимизнинг келажаги, халқимизнинг эртанги кунини, мамлакатимизнинг жаҳон ҳамжамиятидаги обрў-эътибори авваламбор фарзандларимизнинг унибўлиб, улғайиб, қандай инсон бўлиб ҳаётга кириб боришига боғлиқдир». Дарҳақиқат, биз олдимизга илгор ҳуқуқий демократик давлат ва фуқаролик жамияти қуришни мақсад қилиб қўйган эканмиз, аввало фарзандларимиз Конституция ва қонунларимизнинг моҳиятини чуқур англаб етишига эришимиз керак. Шундан келиб

чиқиб Қорақалпоғистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан аҳоли, хусусан, ёшлар ўртасида тарғибот-ташвиқот ишлари олиб борилишига алоҳида эътибор қаратилаётти.

Қисқача айтганда, Ўзбекистон Республикаси ва Қорақалпоғистон Республикасининг Конституциялари ҳар бир моддаси инсон учун, унинг моддий ва маънавий талаб-эҳтиёжларини, манфаатларини қондириш ҳамда халқимизнинг раванқи учун хизмат қилади. Унда биринчи навбатда шахс манфаати устун деб белгиланган. Инсон, унинг ҳуқуқ ва эркинликлари ҳамда манфаатлари энг олий қадрият деб муҳрланган. Президентимиз И.Каримов таъбири билан айтганда «...туб моҳияти, фалсафаси, гоёсига кўра янги ҳужжат, унда «Фуқаро-жамият-давлат» ўртасидаги ўзаро муносабат оқилона ҳуқуқий ечимини топган». Фуқароларнинг Конституцияда ва қонунчиликда белгиланган ижтимоий, иқтисодий, сиёсий ва шахсий ҳуқуқлари жаҳондаги ривожланган давлатлар ва умумэтироф этилган халқаро ҳужжатлар талабларига мόνанд равишда қафолатланган.

Бугунги кун мамлакатимизнинг халқаро майдондаги обрўсини янада юксалтириш, халқимиз турмуш фаровонлигини ошириш ҳар биримиздан фидойилини талаб қилади. Кўзлаган мақсадларимизга эришиш учун бизда етарли ҳуқуқий асос мавжуд. Ҳамма гап уни қай даражада билишимиз, унга қандай риоя қилишимизда.

Давлатбой ХОЛМУРАТОВ,
Қорақалпоғистон Республикаси Адлия вазир

Мустақам ҳуқуқий асос

(Давоми. Бошланғич 1-бетла).

Жоқарғи Кенгес фаолиятини ташкил этиш ва бошқа ваколатларини амалга ошириш учун Қорақалпоғистон Республикаси Жоқарғи Кенгесининг Президиуми тузилади. Президиум таркибига Жоқарғи Кенгес Раиси, унинг ўринбосари, Жоқарғи Кенгес қўмиталари ва комиссияларининг раислари, партия гуруҳларининг раҳбарлари киради. Конституциянинг 85-моддасида Президиумнинг 10 банддан иборат ваколати қайд қилинган. Шу модданнинг 8-бандига асосан Қорақалпоғистон Республикаси Жоқарғи Кенгеси Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори билан келишилган ҳолда Қорақалпоғистон Республикасининг прокурори лавозимига номзод тақдим этади.

Шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш жоизки, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 17-боби Қорақалпоғистон Республикасига бағишланиб, Қорақалпоғистон Республикасининг суверенитети Ўзбекистон Республикаси томонидан муҳофаза қилиниши таъкидланган.

Қорақалпоқ тили ва ўзбек тили Қорақалпоғистон Республикасининг давлат тиллари ҳисобланади. Қорақалпоғистон Республикаси қонун билан тасдиқланган давлат рамзларига эга.

Қорақалпоғистон халқи номидан факат у сайлаган Республика Жоқарғи Кенгеси иш олиб бориши мумкин. Жамиятнинг бирон-бир қисми, сиёсий партия, жамоат бирлашмаси ёки алоҳида шахс Қорақалпоғистон халқи номидан иш олиб боришга ҳақли эмас.

Қорақалпоғистон Республикаси давлат ҳокимиятининг тизими ҳокимиятнинг қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятига бўлиниши принципи асосланади. Қорақалпоғистон Республикасида Ўзбекистон Республикаси ва Қорақалпоғистон Республикасининг Конституциялари ва қонунларининг устуңлиги сўзсиз тан олинади.

Туманлар, шаҳарлар ташкил қилиш ва уларни тутатиш, шунингдек, уларнинг чегараларини ўзгартириш Жоқарғи Кенгес томонидан амалга оширилади.

Қорақалпоғистон Республикасининг Жоқарғи Кенгеси олий давлат вақилият органи бўлиб, қонун чиқарувчи ҳокимиятни амалга оширади. Жоқарғи Кенгес ҳудудий сайлов округлари бўйича кўппартиявийлик асосида беш йил муддатга сайланган депутатлардан иборат. Конституциянинг 70-моддасида Жоқарғи Кенгеснинг мутлақ ваколати қайд қилинган.

Жоқарғи Кенгес фаолиятини ташкил этиш ва бошқа ваколатларини амалга ошириш учун Қорақалпоғистон Республикаси Жоқарғи Кенгесининг Президиуми тузилади. Президиум таркибига Жоқарғи Кенгес Раиси, унинг ўринбосари, Жоқарғи Кенгес қўмиталари ва комиссияларининг раислари, партия гуруҳларининг раҳбарлари киради. Конституциянинг 85-моддасида Президиумнинг 10 банддан иборат ваколати қайд қилинган. Шу модданнинг 8-бандига асосан Қорақалпоғистон Республикаси Жоқарғи Кенгеси Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори билан келишилган ҳолда Қорақалпоғистон Республикасининг прокурори лавозимига номзод тақдим этади.

Шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш жоизки, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 17-боби Қорақалпоғистон Республикасига бағишланиб, Қорақалпоғистон Республикасининг суверенитети Ўзбекистон Республикаси томонидан муҳофаза қилиниши таъкидланган.

Қорақалпоқ тили ва ўзбек тили Қорақалпоғистон Республикасининг давлат тиллари ҳисобланади. Қорақалпоғистон Республикаси қонун билан тасдиқланган давлат рамзларига эга.

ланади ва лавозимидан озод қилинади ҳамда тегишли халқ депутатлари Кенгаши томонидан тасдиқланади.

Қорақалпоғистон Республикасида суд ҳокимияти қонун чиқарувчи ва ижро этувчи ҳокимиятлардан, сиёсий партиялардан, бошқа жамоат бирлашмаларидан мустақил ҳолда иш юрилади.

Конституциянинг 25-боби прокуратурага бағишланган бўлиб, унда Қорақалпоғистон Республикаси ҳудудида қонунларнинг аниқ ва бир хилда бажарилиши устуңдан назоратни Қорақалпоғистон Республикаси прокурори ва унга бўйсунувчи прокурорлар амалга ошириши белгиланган. Бундан ташқари, Конституцияда инсон ва фуқароларнинг асосий ҳуқуқлари, эркинликлари, бурчлари ва демократик тамойиллари ўз ифодасини топган.

Қорақалпоғистон Республикаси қонунларининг асосий манбаси ҳисобланган Конституция ҳозирги вақтда кўп миллатли республика фуқароларининг фаровон яшаши, тинчлиги, миллий тотувлиги ва оқойибхалигини таъминлашга хизмат қилмоқда.

Янғибой БОБОЖОНОВ,
Қорақалпоғистон Республикаси прокуратураси Ташкилий-назорат ва таҳлилот бўлими бошлиғи

САМАРАДОРЛИК ТАРАҚҚИЁТНИНГ МУҲИМ ШАРТИ

Мамлакатимизда амалга оширилаётган иқтисодий ислохотлар жараёни тобора чуқурлашиб, барча соҳаларда ўз самараларини кўрсатмоқда. Йирик ишлаб чиқариш корхоналарини модернизация қилиш, хизмат кўрсатиш тармоғи корхоналарида сифат ҳамда самарадорликка эришиш, экспортга мўлжалланган товарлар қўламини кенгайтириш бугуннинг долзарб масалаларидан ҳисобланади. Бу жараёни транспорт воситалари хизматисиз тасаввур қилиш кийин. Узоғимизни яқин, оғиримизни энгил қилиш йўлида беминнат кўмакчи бўлган транспорт воситалари барча баҳолар ривожланишида муҳим ўрин тутаяди. Халқ ҳўжалигининг қон томирлари бўлган темир йўл, учар гилемлар тисмоли ҳаво транспортига ҳаракат ва улардан фойдаланиш қондаларига риоя этилишини таъминлаш одамлар ҳавфсизлиги, давлат ва жамоат мулкани асраш, шунингдек транспорт воситаларидан самарали фойдаланишнинг муҳим шартни бўлиб хизмат қилади.

Оролбўйи транспорт прокуратураси томонидан утган йили ва жорий йилнинг дастлабки икки ойи давомида фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари, жамият ва давлат манфаатларини ҳимоя қилиш, аҳолининг ижтимоий ҳимояси, меҳнат ва бандлик, соғлиқни сақлаш, истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, тадбиркорларни қўллаб-қувватлаш ва уларнинг қафолатлари, давлат мулки ҳамда бюджет маблағларининг сарфланиши, банк фаолияти ва нақд пул муомаласи, тўлов интизомини мустақамлаш, йўловчиларга намунали хизмат кўрсатиш, вагонларнинг бекор туриб қолиши, энерго ресурсларининг сақланиши ва сар-

фланиши, ҳаракат ва уни ҳавфсизлигини таъминлаш борасида қатъий режа асосида текширишлар ўтказилиб келинмоқда.

Текширишлар натижасига кўра, қонунга зид равишда қабул қилинган қарор ва буйруқларга 150 та протест, қонунбузилиш ҳолатларини бартараф қилиш юзасидан 259 та тақдимнома киритилиб, мингдан зиёд шахсга нисбатан маъмурий, интизомий ва моддий жавобгарликка тортиш тўғрисида қарорлар қабул қилинди. Жиддий қонунбузилишлар юзасидан 38 та жиноят иши қўзғатилди. Фуқаролик ишлари бўйича судларга 11 млн. сўмликдан зиёд 95 та регресс даъво ариза-

лари келтирилди. Бундан ташқари, қонунбузилиш ҳолатлари оқибатида давлатга етказилган 12 млн. 21 минг сўмлик моддий зарарлар ихтиёрий равишда ундирилди.

Транспорт хизмати кўрсатувчи корхоналарнинг самарали фаолият кўрсатиши, хизмат сифати ва савиясини замонавий талаблар даражасида ташкил этиши учун, аввало иқтисодий имкониятларни кенгайтириш зарур бўлади. Бунинг учун эса, кўрсатилган хизмат учун ҳисоб-китобларни ўз вақтида амалга оширилиши муҳим ҳисобланади. Оролбўйи транспорт прокуратураси томонидан Республика Президентининг «Халқ ҳўжалигида ҳисоб-китобларни ўз вақтида ўтказилиши учун корхона ва ташкилотлар раҳбарларининг жавобгарлигини ошириш борасидаги чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармони ижроси юзасидан Кўнйирот минтақавий темир йўл узелида ўтказилган текширишда корхонанинг юк ташвиш билан боғлиқ жараёнлар учун йил бошига дебитор қарздорлик суммаси 2 млрд. 285 млн. сўмини ташкил қилиб, шундан 565,2 млн. сўмлик тўловнинг муддати ўтгани аниқланди. Таҳлилларнинг кўрсатишича, қарздорликнинг аксарият қисми «Узагрокимёташминот»,

«Ўздонмахсулоти», «Пахтаसानоат», «Узавтойўй» ва «Ўкимёсаноти» тизими ҳудудий корхоналари ҳиссасига тўғри келади.

Корхоналарнинг муддати ўтган дебитор ва кредитор қарзларини бартараф қилиш юзасидан судларга 400 млн. 782 минг сўмлик 17 та даъво аризалари келтирилиб, тўлиқ ундирилди. Оролбўйи транспорт прокуратураси томонидан олиб борилган тадбирлар натижасида утган йили транспорт корхоналарининг жами 1 млрд. сўмликдан зиёд дебитор қарзлари ундирилишига эришилди. Йилнинг ўтган икки ойи мобайнида эса 87 млн. сўмлик дебитор қарзлар ихтиёрий равишда ундирилди.

Ҳозирда ўзаро тўлов интизомини мустақамлашга қаратилган қонунлар ижроси юзасидан назоратни кўчатириб, асосий эътибор корхона ва ташкилотларнинг муддати ўтган дебитор қарзларини ундиришга қаратилмоқда. Бу каби тадбирлар соҳада қонунчилиқни мустақамлаш, хизмат савиясини юксалтиришда ҳал қилувчи омил бўлиши шубҳасиз.

Абдумажид МАГАМЕДОВ,
Оролбўйи транспорт прокурори

UZBEKISTON

5.55 Курсувлар дастури. 6.00, 12.00 «Ассалом, Узбекистон!» 7.00, 12.50, 22.35 «Икким»...

17.55 «Сизнинг адвокатингиз» 18.40 «Олтин мерос» 18.55 «Минг бир ривоят»...

17-APRIL Juma

9.00, 17.00 «Даврининг боласи» 9.10 «Стойим» 9.20 «Табияти севамиз»...

TOSHKENT

7.20 Курсувлар тартиби. 7.55 «Тет-а-тет» 8.00 «Хабарлар» (рус)...

SPORT

7.00 «Бодро утрос» 7.55 «Тет-а-тет» 8.00 «Хабарлар» (рус)...

KAMALAK-TV

12.00, 14.05 Кипи минута 12.20 Евлаш 12.40 М/ф «Прочь из школы»...

ROSSIYA

04.00, 08.05 «Доброе утро» 09.00, 11.00, 04.00 Новости 09.30 Малахов +

04.00 «Доброе утро, Россия!» 05.55 «Мусулман» 07.05 «Мой серебряный шар»...

TV

07.00 М/ф «Ветна сирени» 01.35 Х/ф «В любви и войне» 03.25 «Мой серебряный шар»...

DTV

07.00, 03.00 «Клуб де-тективо» 07.55 Музыка 08.00 «Тысяча мелочей»...

UZBEKISTON

5.55 Курсувлар дастури. 6.00, 12.00 «Ассалом, Узбекистон!» 7.00, 13.00 «Икким»...

21.00 «Ахборот» 21.40 «КиноТелар» 22.05 «Хадсакар» раҳбари Б.б.Ф. 23.45-25.50 Тунги навалар...

18-APRIL Shanba

12.10, 21.10 «Касамбд» Т/с 13.10 «Чемпион» 14.00 Т/с «Мехмонжолардан айланай»...

TOSHKENT

9.00, 18.05, 21.55 «Телекурёр-маркет» 9.15, 10.20, 13.10, 17.50, 18.25, 18.50, 19.45, 21.25 «Анкаж»...

SPORT

9.00, 18.30 «Хабарлар» (рус) 9.20 Регби. Халқаро турнир. 10.00, 21.30 «Хабарлар» (узб)...

KAMALAK-TV

10.00, 11.35 Кипи минута 10.20 М/ф «Алеша Попович и Тугарин Змей»...

ROSSIYA

05.00, 09.00, 11.00 Новости 05.10 Тенис и зловиди 05.40 Х/ф «Весёлые ребята»...

04.35 Х/ф «Гость с Кубани» 05.50 «Вся Россия» 06.40 «Олиский чаро-бият»...

TV

04.35 Комедия «Каспер» 06.10 М/ф «Приключения Гулливера» 06.30 «Сказки Баженова»...

DTV

07.00, 04.00 «Клуб де-тективо» 07.55 Музыка 08.00 Д/ф «Как уходили кумыры»...

НИМАДАН ХУЗУРЛАНАСИЗ?

Кишиларга энг кўп хузур-халоват бахш этувчи хоталарни аниқлаш мақсадида Манчестр университети (Англия) олимлари 11082 киши билан савол-жавоб ўтказди. Очлик ва чанқоқликни босиб, спиртли ичимликлар истеъмол қилиш, тамаки чеккиндан кейин куйидагилар қайд этилди:

- 1. Қайфи чоғ бўлиб турганда ойнада ўзини томоша қилиш. 2. Катта пул суммаси кўлга киритилганда хис этилганда роҳат-фароғат. 3. Ёқимсиз ёки қақирилмаган мехмон кетаётгандаги хузур. 4. Янги нарслар сотиб олингандаги завқланиш. 5. Мушук ёки итти сийшалаб ўтиргандаги хиссиёт. 6. Акса урнинг охириги қисмидаги бир зумлик хиссиёт.

- 7. Гол киритилгандаги ёки севишли команда галаба қозонгандаги шодлик. 8. Янги автомобилда соатига 120 км. тезликка кетаётгандаги хиссиёт. 9. Бошқаларнинг хатини очиб кўриш, телефондаги суҳбатни яширичча тинглаш. 10. Кўнгли кўлдан киши билан сўнги уршавули қолтаётгандаги интиқлик. 11. Янги тўшакда уйкуга кетишдаги хузур. 12. Биронинг ҳисобидан мазали овқат ейиш.

МАДОННА ВА БИТТА НЕГР БОЛАСИ

Африкадаги Малави давлати суди америкалик кўшкчи Мадоннанинг маҳаллий 4 ёшли қизчини фарзандликка олиш хуСУСИДА ёқимли илтимосни рад этди, деб хабар беради Рейтер агентлиги.

Бироз илтимос Малави ҳукумати Мадоннага қизчини фарзандликка олиш имкониятини ярати бериш ниятида эканлигини баён қилган эди. По-ўзлуд суд қарори устидан апелляция шикоятчи беради, йўқми, бу ҳали номаълум.

Ўтган шабба кун қўшкчи ва актриса 4 яшар Чифундо Жеймси фарзандликка олиш масаласини хал қилиш учун Малавиға етиб келди. Маҳаллий шевада қизчанинг исми «рамдидлик» деган маънони аналтади. ОАВларининг маълумотларига қараганда, Чифундонинг онаси у туғилгаётган пайтда туғруқ-хонада вафот этган экан.

Икки йил аввал Мадонна ва унинг собиқ эри, англалик кинорежиссёр Гай Ричи Малавилик 13 ойлик Дэвид Бандини фарзандликка олишган эди. Бу жуфтлик синов муддатини ўтагандан кейин Малави олий суди уларга бу болани фарзандликка олишга рўхсат берганди.

Ўтган йили қўшкчи ва унинг эри Мадоннанинг амалдаги қонунарга зид ҳолда Бандини фарзандликка олишган экан. Малави қонунарига кўра, етим болаларни фақат шу давлат фуқаро-ларига асраб олиш мумкин.

Хозирги кунда вазият бирмунча кийинлашган. Гап шундаки, Мадонна 2008 йил ноябрь ойда Гай Ричи билан ажрашган. Шундан бери қўшкчи «ёлғиз она» мақомида.

Аmmo барибир қўшкчи жуда бой. Унинг шаҳсий бойлиги 300 миллион фунт стерлингни ташкил этади.

Хозирги кунда Мадонна учта болани, яъни Лурдес емшли қизини, Рокко исмли ўғлини ва асраб олган Дэвидни тарбияламодди. Малави жуда қамбағал мамлакатлардан бири саналади. Ўн икки миллионлик аҳоли-сининг 14 фоизи ОИТС касаллигига қалинган. Электр ва телерадио тармоқлари умуман ривожланмаган. Шу боис, аҳолисининг аксарият қисми Мадоннанинг қўшқчилирини умуман эшитмаган бўлиши мумкин.

UZBEKISTON

5.55 Курсатувлар дастури.
6.00, 12.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»
7.00, 13.00 «Иклим»
7.05 Миллий кино: «Осмои яқин»...

21.50 «Заковат».
22.50 «Мойчақ». Б/ф.
00.55 «Шайтан».
00.55 Курсатувлар дастури.

YOSHLAR

6.55 «Yoshlar» саломи.
7.00 «Яшанба нонушаси».
7.20 «Тошкент таронаси».

19-APREL Yakshanba

14.40 «Сувчи асранг!»
14.50 «Камолот».
15.00 «Эверест».
15.30 «Бугун!».

TOSHKENT

7.20 Курсатувлар тартиби.
7.25 «Салом, Тошкент!».
8.25 Бизнес «Пойтахт».

9.20 «Ягонаман, Тошкентим!»
9.30 «Пойтахт».
9.40 «Афсона».

SPORT

8.00 «Бодрое утро».
9.00 «Хабарлар» (рус)
9.20 «Кунчоқ стартлар».

10.20 Футбол. Ўзбекистон чемпионлиги.
12.00 «Аттика, слушает!».

18.00 «Жасур болалар».
18.30 «Версия».
19.00 «Спорт уик-энд».

KAMALAK-TV

10.00, 11.30 Кино минутка
10.20 М/ф «Балто 2»
11.50 М/ф «Спящая красавица».

АДАШГАН ВАЗИР

Финляндия Ташқи ишлар вазири Александр Стубб Гаага шахрида адашиб қолганлиги учун халқаро конференцияга кечикишига сал қолди, деб хабар беради Нидерландиянинг маҳаллий газеталари.

Таагадаги «Carlton Ambassador» меҳмонхонасида янаб турган Финляндия Ташқи ишлар вазири эрталаб, конференция бошланишига қадар шаҳар айланиб бир югуриб келмоқчи бўлди. Анча масофани югуриб ўтгач, конференция бошланишига бир соат қолганда меҳмонхонага қайтмоқчи бўлди, аммо ўзи меҳмонхонани топиб боролмаслигига амин бўлди. Шунда у шу яқин орадаги «Crown Plaza Promenade» меҳмонхонаси ёнидаги мобил полиция бўлимига, бошчака қилиб айтганда, Голландия «ОМОН»и жапчиларига мурожаат қилди. Финляндия Ташқи ишлар вазири эканлигини айтиб, уни «Carlton Ambassador» меҳмонхонасига олиб бориб қўйишларини илтимос қилди. «Аваллига биз уни бизни чув тушироқчи бўлган қандайдир журналист деб ўйлагандик», дейди полиция бўлимига командири Фабиан Кампхорст. «Унинг ёнида меҳмонхонадаги хонасининг қалитидан бўлак ҳеч нарса, ҳатто хужжатлари ҳам йўқ эди. Аммо тарбия қўрган, жуда сипо киши бўлганлиги боис биз уни полиция машинасида «Carlton Ambassador» меҳмонхонасига элтиб қўйдик. Стубб конференцияга кечикиб қолмаганлиги учун жуда хурсанд бўлди ва бизга чин дилдан раҳмат айтди», — деди полициячи.

СУНЬИЙ ТЕРИ

Россиялик олимлар томонидан кашф қилинган «сунъий тери» катта ва чуқур яраларни, куйган жойларни ва тропик яраларни даволаш учун фўлланлади. Бу янги материал латекс ва ўсимликларнинг биофаол қисмларидан тайёрланган аралашмадан иборат.

Терининг яралардан жойига ёпиштириб қўйилганидан бу сунъий тери ярачи ташқи таъсирлардан химоя қилади ва даволоччи таъсир кўрсатади. Энг мураккаб яралар ҳам устига «сунъий тери» ёпиштирилгач, икки кунга қолмай битиб кетади.

Россия фанлар академияси (РФА)нинг назарий ва экспериментал биофизика институтидан хабар беришларича, хозирги пайтда пойтахтнинг етакчи клиникаларида, масалан, Склифосовский номидаги илмий тадқиқот институтида ҳам катта яраларни бойлашда одатдаги докандан фойдаланишдади. У ярага хаволи ўтказмайдди. Яра қайта боғланаётганда бемор азобланади.

«Сунъий тери» эса хужайраларнинг ўсишига имкон яратади, ярага хаво ҳамда сув буғларини ўтказиб туради. Бундай қоплама тагиди яра қуриб ҳам қолмайди, сув очиб ҳам кетмайди. «Сунъий тери» деб номланган бу юпка плёнка яра устига ёпиштирилгач, унинг таркибидagi ўсимлик хужайралари беморнинг ярадор териси хужайралари билан қўшилиб яранинг тез битиб кетишига асосий ўрин тутадиган қоллаген моддаси ишлаб чиқарилишини фаоллаштиради. Кейинчалик латексдан иборат юпка қоплама ўз-ўзидан тушиб кетади. Қизғин шундаки, ярага малҳамлар суриш учун ҳар сафар «сунъий тери»ни қўчириб олишининг ҳолати йўқ. Дорилар унинг устидан сурилаверади.

05.00, 09.00, 11.00, 15.00 Новости
10.20 Х/ф «Молодые»
07.00 Смак
07.40 «Служу Отчизне!»

04.55 Х/ф «Первое свидание».
06.30 «Смехопанорама».
07.00 «Сам себе режиссер».

20.15 «С днём рождения, Алла!» Юбилейный концерт А. Пугачевой.
23.20 Х/ф «Ультразвук».
04.10 Х/ф «Учитель в законе».

23.00 Х/ф «Творение Пилтера Бенчли».
01.00 Х/ф «Запутанный».
03.00 Х/ф «Обмен».

07.00 Х/ф «Роскошная жизнь».
09.20 М/с «Смешарики».
09.30 М/с «Инь, Янь, Йо!».

«Машхур» қамоқхоналар

Дунё бўйлаб минглаб жиноятчилар жазони ижро этиш мусасаларида белгиланган жазоларини ўтайдилар. Деярли барча давлатларда қонунни бузган шахсга нисбатан ҳамаёт томонидан белгиланганидан жазо бир хилда, яъни озодликдан маҳрум қилиш бўлса-да, қамоқхоналардаги шарт-шароит ҳар хил бўлиши табиий. Баъзи маҳбуслар турмаларда реабилитация дастури асосида жазони ўтасча, бошқалари қийнок ва қамситилишларга чидаб ўтайдилар. AskMen.com сайти мониторинг асосида дунёдаги муҳимлиги билан машхур ўн та қамоқхона рўйхатини тузган. Ушбу рўйхат билан таништирамиз:

10-ЎРИНДА бундан 150 йил аввал қурилган Американинг Калифорния штатидаги Сан Квентин турмаси. Бу ерда ўлим жазосига маҳкум қилинган шахслар сақланади. Мазкур турмадаги шарт-шароит мамлакатдаги қамоқхоналар орасида энг ёмони деб топилаган. Турма тўлиб кетган, бино хоналари пугурдан кетган ва ифлос, медицина ишлари ачинарли аҳволда. 2005 йилда ўтказилган текширувлар турмадаги малакаси врачлар мунтазам нотўғри таъхислар қўйиши ва санитария талабларига хилоф шароитларда ишларини кўрсатди. Сан Квентиндаги яна бир муаммолардан бири куч ишлатишдир. 1982 йилда турмада қўтарилган галаён натижасида 22 нафар маҳбус ва 4 нафар назоратчи жиддий жароҳат олган. 2006 йилнинг февралда аввалгисига ўхшаш галаёнда 100 нафар маҳбус жароҳатланиб, икки нафари ҳалок бўлган.

9-ЎРИНДА Венесуэладаги (Жанубий Америка) La Sabaneta (Ла Сабанета) қамоқхонаси. Венесуэлада 15 минг кишига мўлжалланган 30 та турмада 25 минг маҳбус сақланади. Баъзи маҳбуслар коридорларда тортилган тўр беланчақларда (гамак) уқлашга мажбур бўлган бир пайтда тизимда порахўрлик ҳукм сургани сабабли бойроқ маҳбуслар қулайроқ жойларни сотиб оладилар. Ла Сабанетада 150 та маҳбусга битта назоратчи тўғри келади. Галаёнлар тез-тез учраб турадиган ҳолат. Қонли галаёнлардан бири 1994 йилда содир этилиб, натижада 108 нафар маҳбус ҳалок бўлган. 1995 йилдагисиди эса 196 та маҳбус ўлдирилиб, 624 таси жароҳат олган.

8-ЎРИНДА Туркиянинг жануби-шарқидида жойлашган Диярбакир шахридаги турма. Туркиядаги қончиликка асосан болаларга умрбод қамоқ жазосини тайинлаш мумкин. Турма тўлиб кетган, антисанитария ҳолати юқори кўрсаткичларга етган. Назоратчилар ва маҳбуслар ўртасида тез-тез бўлиб турадиган тўқнашувлар энг шафқатсиз усуллар билан босилади. 1996 йилдаги шундай тўқнашувлардан бирида (маҳбуслардан бири тўқнашувини режалаштирилган хунрезлик, деб атаган) 10 киши ҳалок бўлган, 23 нафар маҳбус жароҳат олган. Ушбу турмада маҳбусларнинг ҳеч қандай ҳуқуқлари йўқ. Улар назоратчилар томонидан мунтазам қалтақланадилар. Бу ерда медицина тизими ва реабилитация дастури амал қилмайди.

7-ЎРИНДА Аргентинанинг Мендоса шахридаги (Жанубий Америка) турма. Ушбу пенитенциар муассасада 2004 йилдан 2005 йилга қадар 22 та ўлим ҳолати аниқланган. 600 кишига мўлжалланган турмада 1600 та маҳбус сақланади. Мендосадаги турмада маҳбуснинг ерда уқлаши оддий ҳолат айланган. Кузатувчиларнинг таъкидлашича, турмадаги шароит ҳеч қандай мезгёрга тўғри келмайди. Журналист Марсела Валентининг айтишича, 4 квадрат метр жойга тўшалган матрацларда 5 та маҳбус уқлайди. Маҳбуслар шахсий эҳтиёжи учун шиша ва елим пакетларни ишлатишади.

Давони 12-бетга.

ТАЛАБ БАРЧАГА БАРОБАР

Менинг уйимда турган электр ҳисоблагични электр назоратчилари келиб кўриб, ҳисоблагични Ўзстандартдан ўтказиш керак дейишяпти. Уларнинг талаби тўғрими?

Д.ЖАБОРОВ,
Зомин тумани

Вазирлар Маҳкамасининг 2005 йил 27 январдаги 32-сонли қарори билан тасдиқланган «Электр энергиясидан фойдаланиш қоидалари»да белгиланишича, истеъмолчи томонидан фойдаланилган электр энергиясини ҳисобга олиш учун «Ўзстандарт» агентлиги ёки унинг ўлчов воситаси турини тасдиқлаш тўғрисида Ўзбекистон Республикасининг сертификатига эга бўлган ҳудудий бўлиналари томонидан рўйхатдан ўтказилган ҳамда электр энергиясини ҳар бир сутканинг камида тўртта вақт даври бўйича алоҳида ҳисобга олиш имконини берадиган кўп тарифли ҳисоблагичлар ёки ҳисобга олишнинг автоматлаштирилган тизимлари қўлланилиши мумкин.

Тўлов ҳисоблагичлари билан биргаликда фойдаланиладиган ҳисоб-китоб электр ҳисоблагичлари ва ўлчов трансформаторлари (шунингдек синув блоклари, ўтвчи клеммниклар қопқоқлари, кучланишни ажратувчи ўлчов трансформаторлари симлари) кожухлар маҳкамланган жойида ва ҳисоблагич клеммник қопқоғида «Ўзстандарт» агентлигининг ёки унинг ҳудудий бошқармасининг ва энергия таъминоти ташкилотининг белгиланган намунадаги пломбаси бўлиши керак.

Электр ҳисоблагичлар ва ўлчов трансформаторларини вақти-вақти билан текшириш «Ўзстандарт» агентлиги томонидан белгиланган муддатларда истеъмолчининг маблағлари ҳисобига амалга оширилади.

ЭҲТИЁТСИЗЛИК ОҚИБАТЛАРИ

Тажрибасизлик, эҳтиётсизлик оқибатида жиноят содир этилган бўлса, бунга айбдор бўлган шахсга энг кам иш ҳақининг 400 баробари миқдориди жарима, муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш, уч йилга ахлоқ тузатиш ишлари (20 фоз давлатга ишлаб бериш) каби жазолар қўлланилиши оғир бўлмайdimи?

Қўлланилган жаримани тўлашга кўриб етмаса, қандай йўл тутиш мумкин? Ушбу жазо амнистия актига кўра олиб ташланадими?

Ш.САМИФОВ,
Наманган шаҳри

Жиноят кодексининг жазо тизимида жарима ва ахлоқ тузатиш ишлари асосий жазо турларидан саналади. Шу сабабли улар бир вақтнинг ўзиде битта шахсга нисбатан қўлланилмайди. Муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш жазоси эса қўшимча жазо тури сифатида қўлланилиши мумкин.

Ҳукмнинг жарима солиш, фуқаровий даъво ни қаноатлантириш ёки келтирилган зиёни қоплаш қисмининг ижро этилишини олти ойга кечиктириш ёки тўловларни бўлиб-бўлиб тўлаш масаласини судья ишнинг муайян ҳолатларини ва маҳкумининг моддий аҳолини эътиборга олиб ҳал қилади.

Агар ҳукми ижро қилиш давомида қўлланилган жазони ўташга тўқсунлик қилувчи ҳолатлар мавжуд бўлса (моддий қийинчилик, касаллик) белгиланган жазодан озод қилиш ёки уни бошқа жазо тури

билан алмаштириш тўғрисидаги илтимос билан ҳукм чиқарган судга мурожаат этиш лозим.

ЖКнинг 44-моддаси талаби бўйича, агар ҳукм қилинган шахс жазо тарикасида тайинланган жаримани мажбурий ижро этиш учун белгиланган муддатларда тўлашдан бўйин товласа ёхуд қарздорда ундирув қаратилиши мумкин бўлган мол-мулк мавжуд эмаслиги туфайли мажбурий ижро этиш учун белгиланган муддат мобайнида жаримани ундиришнинг имкони бўлмаса, худди шунингдек кечиктириш муддати тугаганидан кейин жарима тўланмаган ёки жаримани бўлиб-бўлиб тўлаш шартлари бузилган тақдирда, суд жариманинг тўланмаган миқдорини ахлоқ тузатиш ишлари, ҳизмат бўйича чеклаш, қамқоқ ёки озодликдан маҳрум қилиш тарикасидаги жазо билан алмаштира-

ди. Бундай ҳолда ахлоқ тузатиш ишлари ёки хизмат бўйича чеклаш ёхуд озодликдан маҳрум қилишнинг ҳар бир ойи энг кам ойлик иш ҳақининг ўн олти баравари миқдориди жаримага тенглаштирилиб, уч йилдан кўп бўлмаган муддатга, қамқонинг ҳар бир ойи эса, энг кам ойлик иш ҳақининг юз баравари миқдориди жаримага тенглаштирилиб, олти ойдан кўп бўлмаган муддатга тайинланади.

Эълон қилинган амнистия акти асосида сиз содир этган жиноят учун белгиланган асосий ва ижро этилган қўшимча жазолардан озод қилиниши ёхуд жазодан муддатидан илгари шартли равишда озод қилиниши ёки унга тайинланган жазонинг ўталмай қолган қисми енгилроқ жазо билан алмаштирилиши назарда тутилиши мумкин.

ЖАРИМАНИ ҚАНДАЙ ТўЛАЙМАН?

2008 йили туман электр тармоқларидан (ТЭТ) деб таништирган бир назоратчи уйимизга келиб, электр ҳисоблагич кам ишляпти деган важ билан доловатнома тузиб, ҳеч кимга имзо кўйдирмасдан судга ошириб юборган. Асида эса токни эритиб 1 соат, кечкўрун 3 соат беришди холос. Электр ҳисоблагич мунтазам равишда ишлаб туради. Қарздорлик ҳолатини билиш мақсадида ТЭТ юрисида учрашсам, у шу пайтгача юборилган оғоҳлантириш хатлари юзасидан келмадигини, шунинг учун судга юборди дейишдан нарига ўтмади. Ҳақиқатда эса ҳеч қандай оғоҳлантириш хатлари келмаган.

Доловатномани нечта одам имзо кўйиб тасдиқлаши керак?

Суд айбдорни судга чақирмасдан туриб қарор қабул қилиши мумкинми?

Суд қароридан бир нусха айбдор шахсга ҳам берилиши керакми ёки йўқми?

Суд қўлашган жаримани вақтида тўлашга имконим бўлмаса, иш ҳақимдан ойма-ой тўлаб борсам бўладими?

А.ҚОРАКУЛОВ,
Қизилор тумани

Аввало, сиз тилга олган ҳолатда қандай қоида бузилиши назарда тутилганлигига аниқлик киритиб олиш лозим. Агар у электр энергиясидан фойдаланиш қоидаларининг бузилишига доир бўлса, унда Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 280-моддасида белгиланган тартибда, маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузишга ваколати бўлган шахслар томонидан тузилади. Мазкур модда талабига кўра, бузилиши маъмурий жавобгарликни келтириб чиқарадиган қоидаларга риоя этилишини текшириш ва назорат қилиш қонун ҳужжати билан зиммасига юклатилган тегишли органнинг ваколатли мансабдор шахси маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомани тузади.

Баённома уни тузган шахс ва маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахс томонидан имзоланади, гувоҳлар бўлган тақдирда эса баённома мазкур шахслар томонидан ҳам имзоланади.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор ишни кўриб чиқиш туғрисида биланок дарҳол эълон қилинади.

Қарорнинг нусхаси уч кун ичида устидан шу қарор чиқарилган шахсга, шунингдек ўзининг илтимосига кўра жабрланувчига топширилади ёки жўнатилади.

Қарорнинг нусхаси тилхат билан берилса, башарти қарорнинг нусхаси жўнатилса, бу ҳақда ишга тегишли ёзув ёзиб қўйилади.

ФПКнинг 224-моддаси талаби бўйича, суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тартибда хабардор қилинган жавобгар суд мажлисига келмаган тақдирда, даввогар эътироз билдирмаса, иш сиртдан иш юритиш тартибиди қўрилиши мумкин. Ишни бундай тартибда кўриш ҳақида суд ажрим чиқаради. Жавобгар тегишли тартибда хабардор қилинганлиги ҳақида ишда маълумот бўлиши лозим.

Суд мажлисига барча жавобгарлар келмаган тақдирда иш сиртдан кўрилиши мумкин.

Суд мажлисига келмаган тарафга сиртдан чиқарилган ҳал қилув қарорининг нусхаси шу қарор чиқарилган кундан эътиборан беш кундан кечиктирмай юборилади.

Жавобгар ҳал қилув қарорини сиртдан чиқарган судга шу ҳал қилув қарори чиқарилган кундан кейин ўн беш кун ичида уни қайта кўриш ҳақида ариза беришга ҳақли. Агар, бундай қарор устидан ҳеч қандай ариза ёки шикоят берилмаса жарима ҳуқуқбузар томонидан унга жарима солиш тўғрисидаги қарор топширилган кундан бошлаб ўн беш кундан кечиктирмай, бундай қарор хусусида шикоят берилган ёки протест билдирилган тақдирда — шикоят ёки протест қаноатлантирилмаганлиги тўғрисида хабар берилган кундан бошлаб ўн беш кундан кечиктирмай тўланиши лозим.

Агар жарима ушбу муддат ичида тўланмаса, жарима солиш тўғрисидаги қарор суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгилаб қўйилган қоидаларга мувофиқ, жарима ҳуқуқбузарнинг иш ҳақи ёки бошқа маошидан, нафақасидан ёки стипендиясидан мажбурий тартибда ундириб олиш учун юборилади.

Башарти жарима солинган шахс ишламаётган бўлса ёхуд жаримани ҳуқуқбузарнинг иш ҳақи ёки бошқа даромадидан, пенсияси ёки стипендиясидан ундириб олиш имкони бўлмаса, уни ундириб олиш суд ижроси томонидан жарима солиш тўғрисида тегишли орган (мансабдор шахс) чиқарган қарор асосида ҳуқуқбузарнинг мулкидан, шунингдек умумий мулкдаги унинг хиссасидан ундириб олиш йўли билан амалга оширилади.

Меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ходимлар, иш беворувчилар, давлат манфаатларини эътиборга олган ҳолда, меҳнат бозорининг самарали амал қилишини, ҳаққоний ва ҳафсиз меҳнат шарт-шароитларини, ходимларнинг меҳнат ҳуқуқлари ва соғлиғи ҳимоя қилинишини таъминлайди, меҳнат уюмдорлигининг ўсишига, иш сифати яхшиланишига, шу асосда барча аҳолининг моддий ва маданий турмуш даражаси юксалишига кўмаклашади.

(Меҳнат кодексининг 2-моддаси).

Тўғридан-Тўғри Пенсияга

Мен ишлаб келган корхона тугатилганлиги сабабли ишсиз қолдим. Лекин кадрлар бўлими бошчилиги айтишича, бундай ҳолатларда, пенсия ёшига етиб қолганлар тўғридан-тўғри пенсияга чиқиб кетишлари мумкин экан. Шу тўғрими?

Агар тўғри бўлса, бу қайси қонунда қайд этилган?

С.МУРОДОВ,
Тошкент шаҳри

Ўзбекистон Адлия вазирлигида 1999 йилнинг 7 январиди рўйхатга олинган «Алоҳида асосларга кўра меҳнат шартномаси бекор қилинганда ишдан бўшатилган ходимларга муддатидан олдин пенсия тайинлаш тартиби тўғрисида»ги 588-сонли Йўриқнома талабига кўра, технологиядаги, ишлаб чиқариш ва меҳнатни ташкил этишдаги ўзгаришлар, ходимлар сонини (штати) ёки иш хусусиятини ўзгаришига олиб қолган ишлар ҳажмининг қисқарганлиги ёхуд корхонанинг тугатилганлиги муносабати билан ишдан озод этилган ва туман (шаҳар) Бандликка кўмаклашувчи маркази томонидан белгиланган тартибда ишсиз деб эътироф этилган, пенсия таъминоти тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ пенсияга чиқиш учун талаб этилаётган умумий меҳнат стажига эга бўлган, яъни муддатидан олдин пенсия сугурта қилинган ва умумий меҳнат стажини йиғирма беш йилдан кам бўлмаган 58 ёшдан 60 ёшгача бўлган эркаклар, умумий меҳнат стажини йиғирма йилдан кам бўлмаган 53 ёшдан 55 ёшгача бўлган аёлларга (қонун ҳужжатларида белгиланган умумий асосларга кўра пенсия тайинлаш муддатидан икки йил олдин) пенсия тайинланади.

Лекин бунинг учун аввал бундай шахслар меҳнат шартномаси бекор қилинган кундан сўнг ўн кун ичида ўзларининг яшаш жойидаги Бандликка кўмаклашувчи марказига иш қидирувчи шахс сифатида мурожаат қил-

салар. Бандликка кўмаклашувчи маркази ходимлари бундай шахсларга уч ой муддат ичида, агарда улар ўн календар кундан кейин мурожаат қилсалар ўн кун муддат ичида мақбул келадиган ишнинг топшишда ёрдам беришлари керак.

Агар иш қидирувчи шахсларга Бандликка кўмаклашувчи маркази томонидан тилга олинган муддат ичида икки марта мақбул келадиган иш тақлиф қилинмаса, бундай ҳолда улар иш қидирувчи шахс сифатида рўйхатга олинган кундан бошлаб ишсиз деб эътироф этиладилар.

Меҳнат бўлими ишсиз деб эътироф этилган ва муддатидан олдин ёшга доир пенсияга чиқиш ҳуқуқига эга бўлган фуқароларга 4-шақлдаги тақдимнома тайёрлайди ва 5 кун муддат ичида тегишли туман (шаҳар) ижтимоий таъминот бўлимига топширади.

Меҳнат бўлими томонидан берилган тақдимнома ижтимоий таъминот бўлими томонидан муддатидан олдин ёшга доир пенсия тайинлашга асос бўлиб ҳисобланади.

Муддатидан олдин тайинланган пенсиялар ишламайдиган фуқароларга тўланади. Бундай пенсияни олаётган фуқаролар умумий асосларда пенсия олиш ёшига (эркаклар 60 ёшга, аёллар 55 ёшга) етгунча қадар ишга кирган ҳолларда муддатидан олдин пенсия тўлаш тўхтатилади.

ФУХИМОРИГА ЯНА 25 ЙИЛ БЕРИЛДИ

Махсус трибунал Перунинг собиқ президенти Альберто Фухиморини 25 йил қамок жазосига ҳукм қилди. Ҳукм эълон қилинган, Фухимори трибунал ҳукмига ноқонуний деб баҳолаб, апелляция инстанциясига муҳожаат қилишини билдирди. Ававалроқ суд собиқ президент давлат раҳбари лавозимида фаолият кўрсатган даврларида инсон ҳуқуқларини поймол этганликда айбдор деб тоналган эди.

2008 йилнинг ноябрыда 70 ёшга тулган Фухимори, 1990 йилдан 2000 йилгача 10 йил давомида Перу президенти лавозимида

меҳнат қилган. 1990 йиллар бошида Перуда ўша вақтда авж олган сўл революцион ҳаракатларини бостириш учун Фухимори кескин чораларни қўллаган, хусусан концентрацион лагерлар ва ёлқиз ҳарбий судлар ташкил этган. Судда ўша вақтдаги айрим ҳолатлар кўриб чиқилди, холос. Жумладан, Перу пойтахти Лима яқинидаги шахарчада махсус ҳарбий отряд томонидан 15 кишининг ўлдирилиши, улар орасида саккиз ёшли болакай ҳам бўлганлиги, шунингдек университетнинг профессори ва тўққиз нафар талабанинги ўғирлашни ҳолатлари кўриб чиқилди. Бундан ташқари, Фухимори журналист ва ишбилармоннинг ўғирлашни ташкиллаштирилганликда ҳам айбдор деб топилди.

Мансаб ваколати доирасидан

четга чиқиш жинояти учун 6 йиллик жазо муддатини ўтаётган собиқ президент устидан суд жараёни 15 ой давом этиб, мамлакат тарихида энг узун суд жараёни сифатида қайд этилди. Фухимори инсон ҳуқуқларини поймол этиш жинояти учун жавобгарликка тортилган биринчи лотин америкалик раҳбар бўлди.

Рақ ва гипертония касалликларига дучор бўлган Альберто Фухиморини коррупция жиноятини содир этганлик айблови билан яна икки суд жараёни кутмоқда. Фухиморининг қизи Кейконинг таъкидлашича, отасига чиқарилган ҳукм, уни 2011 йилда бўлиб ўтажак президентлик сайловларида ғолиб бўлишга ундамоқда. Кейко, агарда сайловларда ғолиб чиқса отасини афв этишини билдирди, деб хабар қилади «AFP» ахборот агентлиги.

Террорчилар қўлга олинди

«Саудия Арабистонининг ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлари «Ал-Қоида» террорчилик гуруҳи билан алоқадорликда гумон қилинган 11 кишини ҳибсга олди», деб хабар қилади «France Presse» ахборот агентлиги. Гумонланувчилар мамлакатнинг жанубида Яман билан чегарадош ҳудудда ушланган. Ҳибсга олиш вақтида улардан кўп миқдорда қурулъяроғ ва аслаҳа олиб қўйилган.

Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар вакилининг айтишича, ушланганлар «Ал-Қоида» бошчилигида фаолият олиб борган йирик террорчилик гуруҳини ташкил этганлар. Гуруҳ аъзолари Саудиянинг ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлари ходимларига қарши террорчилик хуружларини тайёрлаш ва амалга ошириш, одамларни ўғирлаш каби жиноятлар билан шуғулланишган.

Таъкидлаш жоизки, 2009 йилнинг февралда Саудия Арабистони ҳукумати «Ал-Қоида» террорчилик гуруҳи билан алоқадорликда айбланиб, бутун дунё бўйлаб қидириляётган 85 кишидан иборат рўйхатни эълон қилди. Шундан сўнг тез орада халқаро террорчилик гуруҳи етакчиларидан бири Фахад ал-Рауили ўз хоҳиши билан полицияга таслим бўлган. Уша рўйхатда ушланган 11 киши бўлганми, йўқми, ошкор этилмапти.

Қотилликлар фош этилмоқда

АҚШ федерал тергов бюроси кетма-кет қотилликлар ва узоқ йўлга юрадиган ҳайдовчилар ўртасида алоқа мавжудлигини тахмин қилмоқда. «Los Angeles Times» газетасида ёзилишича, тахмин қилинаётган узоқ йўлга юрвчи ҳайдовчи-қотилларнинг қурбонлари рўйхатида беш юзга яқин аёллар бор.

Ўлдирилганлар асосан фоҳишабозлик билан шуғулланувчи, автостоп билан, яъни бошқа автомашиналарда саёҳат қиладиган ва автомобиль ҳайдайдиган аёллардир. Уларнинг жасадлари охириги 30 йил ичида юк ташувчи машиналар турар жойлари, трассалар устидаги меҳмонхоналар яқинида ва серкаттаг шоссенинги бошқа жойларидан топилган.

Федерал тергов бюроси томонидан Ок-

лахомадаги «Интерштат 40» шоссеси бўйларида ҳамда бошқа штатларда содир этилган жиноятлар очилмаганидан сўнг беш йил аввал ушбу тахмин устида иш олиб борилган бўлган. Шубҳали жиноятлар ва тахминий гумонланувчилар «Шосселардаги кетма-кет қотилликлар буйича дастур» доирасида кузатиладилар.

Дастур раҳбари Майк Харриганнинг айтишича, ФТБ аҳоли тураржойларида ишларни мувофиқлаштиришда ва ташкиллаштиришда полицияга кўмаклашмоқда. Дастур жорий этилиши давомида

30 та қотилликни содир этганликда гумон қилинган 10 киши ҳибсга олинган. Уларнинг орасида тўрт кишини ўлдирилганликда айбланаётган, Теннесида ушланган ҳайдовчи ва Массачусетс ҳамда Нью Жерсида қотилликларни содир этганликда айбланаётган шериги ҳам бор. Теннесида ушланган узоқ йўлга юрвчи ҳайдовчи-маньяк 56 ёшли Брюс Менденхолдир.

Жазо муддати қисқартирилди

Ироқ апелляция суди АҚШ президенти Жорж Бушга боғлиқ отанлиги учун жавобгарликка тортилган журналист Мунтазир ал Зайдининг қамокда сақланиш муддатини уч йилдан бир йилга камайтirdи. «AFP» ахборот агентлигининг маълум қилишича, суд айрим енгилликлар беришда маҳкумнинг ёшлигини (Мунтазир ал Зайди 30 ёшда), аввал судланмаганлигини, шунингдек, қамокхонада ўзини яхши тутишини эътиборга олган.

Мунтазир ал Зайди 14 сентябрь куни озодликка чиқиши лозим. У қамокхонада умумий ҳисобда уч ой ўтирди. Бундан ташқари, Ироқ қонунларига мувофиқ, қамокхонанин бир йили 12 ой эмас, балки 9 ойдан иборатдир.

Мулоқотнинг янги поғонаси

2006 йилда бошидан ўтказган оғир жароҳлик операциясидан сўнг фарб сиёсатчилари билан олиб борган биринчи мулоқоти бўлди.

Фидель Кастро Барба-ра Ли бошчилигида Кубага расмий таширф буюрган делегация ичидаги АҚШ демократик партиясининг бир неча конгрессменлари билан учрашди. Сўхбатда иштирок этган қонун чиқарувчиларнинг айтишича, Фидель Кастро ўзини жуда

яхши ҳис этмоқда, шунингдек фикрлаши ҳам аввалгидек терандир.

Бундан аввал америкалик қонун чиқарувчилар билан Кубанинги ҳозирги президенти Рауль Кастро учрашган. Бу АҚШдан келган расмий делегация ва Кубанинги ҳозирги раҳбарияти ўртасида илк мулоқот бўлди. Учрашув чоғида томонлар келажакда икки давлат раҳбарлари ўртасида расмий музокара-лар ўтказиш масаласини муҳокама қилишган.

ВЕРТОЛЁТ ЙЎҚОЛДИ

Филиппинда мамлакат президенти Глория Макапагал Арройонинг ёрдамчиларини ташиб юрган вертолёт йўқолди. «Associated Press» ахборот агентлигининг хабар беришича, бортида Арройонинг беш нафарга яқин излошлари ва иккита учувчи бўлган вертолёт Багио курорт шаҳри яқинида Кордильер тоғларида йўқолган. Вертолёт Багиодан чиқиб, Ифугао вилоятидаги манзил жойига етиб бормаган. Унинг экипажига алоқага чиқмапти. Ҳозирда полиция ва ҳарбийлар қидирув ишларини олиб боришмоқда.

Вертолёт бортида бўлганлар орасида президентнинг ёрдамчиси бригада генерали Карлос Клет, давлат раҳбари матбуот котиби Жосе Капалос ва Арройонинг кадрлар масаласи бўйича маслаҳатчиси Марилу Фростромлар бор. Улар ва яна бошқа давлат арбоблари Багиодан Ифугаога бориб, у ерда президент таширфи учун тайёргарлик масалаларини кўриб чиқишлари лозим эди.

Замонавий «Ал-Капоне» жазога тортилди

Манчестернинг «Gooch Gang» жиноий уюшмасининг раҳбари замонавий «Ал-Капоне» лақабини олган Колин Жойс, 39 йил қамок жазосига ҳукм этилди. Ҳукм эълон қилинишидан аввал 29 ёшли Жойс суд жараёнини «уштирилган томоша» деб таърифлади.

Колин Жойс ва жиноий уюшманинги яна тўрт нафар аъзоси икки қотилликда айбланиб жавобгарликка тортилган эди. Унинг «издошлари»га 32 йилдан 35 йилгача озодликдан маҳрум этиш жазоси тайинланган.

Колин Жойс томонидан бошқариладиган «Gooch Gang» шахарда таъсир доирасини кенгайтириш учун рақиби «Longsight Crew» жиноий гуруҳи билан доимий равишда курашиб келган.

«Gooch Gang» фаолиятининг асосий тури — наркотик моддалар савдоси билан шуғулланувчи шахслардан пул ўндириб бўлган. 2007 йилнинг мартида Жойс 2001 йилда ноқонуний равишда ўқотар қурол сақлаганлик жинояти учун жазо муддатини ўтаб, қамокхонадан чиққан, ушбу жиноий гуруҳлар ўртасидаги қарама-қаршилик янада авж олди», деб хабар қилади «Sky News» ахборот агентлиги.

Жойс томонидан ўлдирилган «Longsight Crew» аъзоларидан бирининг дафн маросимида «Gooch Gang» жангарилари марҳум билан видолашишга келган унинг дўстлари ва яқинларини «гангстерлар усулида» ҳаракатланаётган машина ичида ўқуга тутишган, Жойс ва унинг издошлари 2007 йилнинг августига ҳибсга олинган. Полиция вакилининг айтишича, Жойс ва жиноий уюшманинги аъзолари ушланган, шахарда тўқнашувларда ўқотар қуроллар ишлатилиши ҳолати 62 фоизга камайган.

Қурбонлар сони ошди

«France Presse» ахборот агентлигининг хабар беришича, Италияда руй берган зилзила қурбонлари сони 235 кишидан ошган. Италиянинг Аквилла шаҳрида руй берган табиий офат кўплаб оилаларга катта мусибатлар олиб келди. Жалал равишда олиб бориляётган қутқарув ишлари натижасида 42 соат давомида вайронлар остида қолиб кетган 98 ёшли аёл ва бир қизалоқ қутқарилган.

Таъкидлаш жоизки, дастлаб 6 апрелда руй берган ер силқинишидан сўнг яна бир неча марта бундай ҳолат қайталанган. Табиийки, халқ

вазиятни англаша улгурмаган аҳоли кетма-кет зилзилага рўбарў келган. Бунинг натижасида қурбонлар сони ҳам ортган. Зилзила оқибатида 1500 киши жабрланган, 17 мингтаси эса бошпанасиз қолган. Италия бош вазири Сильвио Берлусконининг сузларига қараганда, қидирув-қутқарув ишларида етти мингга яқин тезкор хизмат ходимлари, полициячи ва ҳарбийлар қатнашмоқда. Табиий офат оқибатларини бартараф этиш ишларига 130 миллион евро миқдорига маблағ ажратилган. Берлусконини хорийий давлатларга ҳамдардликлари учун миннатдорчилик билдириб, шу ўринда Италияга ҳеч қандай инсонпарварлик ёрдами жўнатмасликка қаҳирди. Бош вазирининг таъкидлашича, бу синовдан ўтишга Италиянинг ўз кучи етар экан.

Пенсионер — қотил

Германиянинг Ландсхут шаҳри маъмурий судида отишма руй берди. «AP» ахборот агентлигининг хабар беришича, бавариялик пенсионер ҳеч бир сабабсиз суд биносида ўқотар қуролдан ота бошлаган. Натижада икки киши ўлдирилган, бир неча киши яралдор бўлган.

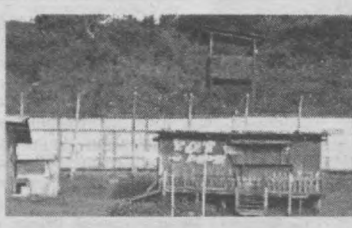
Воқеа содир бўлган, дарҳол полиция томонидан суд биноси атрофи қуршаб олинди, бино ичида бўлган барча ходимлар, суд жараёнида иштирок этишга келганлар ҳавфсиз жойларга олиб ўтилган. Отишмани уюштирган жиноятчи охири ўз жонига қасд қилган. Даствлабки маълумотларга қараганда, қотил — пенсионер жабрланувчилардан бири билан шахсан таниш бўлган. Тахминларга кўра, у жиноятта шахсий алоқат таъсирида қўл урган.

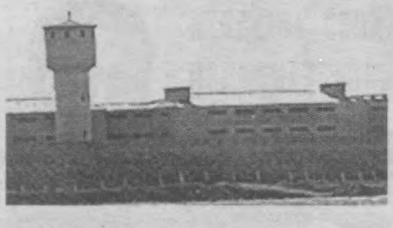
Давоми. Бошланғичи 8-бетга.

6-ЎРИНДА Нью-Йоркдаги (АҚШ) энг катта Rikers Island (Райкэрс Айлэнд) турмаси. Ушбу турма тарихида кўплаб куч ишлатиш ва шафқатсизлик ҳолатларини учратиш мумкин. У ерда жазони ўтаб чиққан кишиларнинг айтишларича, турмадаги аҳвол Нью-Йоркнинг жиноятчилик ривожланган энг хавфли туманларидан ҳам хавфлироқдир. Кўзғолонлар мунтазам бўлиб туриб, махсус бўлинма жангчилари уларни шафқатсизларча бартараф этадилар. Олдинлари турмада назоратчи ва махбۇслар ўртасидаги тўқнашувлар йилига 1000 тадан ошарди. Назоратчиға ёки камерадошиға ҳужум қилган махбۇснинг жазоси қўшимча узоқ муддатга узайтирилишни назарда тутувчи янги қонун кучга кирганидан сўнг тўқнашувлар сони 70 тага тушди.

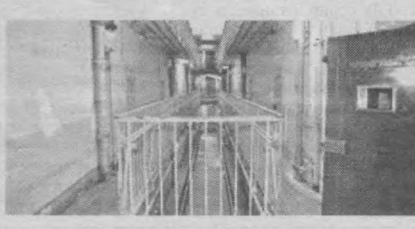
5-ЎРИНДА Найробидаги турма (Кения, Африка). Мазкур муассаса Кениядаги турмалар орасида тўлиб кетганларидан бири ҳисобланади. 800 кишига мўлжалланган турмада 3800 та махбۇс сақланади. Махбۇслар ухлаш учун тўшақлардан тортиб, тиббий ёрдамгача муҳтожлар. Турмадаги шароит дахшатли аҳволда эканлиги сабабли махбۇсларнинг вафот этиши ва оғир касалликларга чалиниш кўрсаткичлари ўсиб кетган.

4-ЎРИНДА Тадмордаги (Сурия) ҳарбий қамқоқхона. Ушбу турмада беш йил сақланган суриялик шоир Фароқ Беракдор уни «ўлим ва жинилик қироллиги» деб таърифлайди. Тадмордаги турмада қийноқлар ўртаасрлар усуллари сингари болта, арқон ва таёқлар ёрдамида амалга оширилиб, айбдорлар ҳам, айбсизлар ҳам бирдек қурбон бўлиш мумкин. Қўсқаси, ўрмонга ўт кетса ҳўл-у қуруқ бирдек ёнади.

3-ЎРИНДА Париждаги (Франция) La Sante (Ла санте) турмаси. Бу ердаги махбۇслар жабр-зулмга дучор бўлганларидан ўзларини ўлдириш мақсадида суткалаб бошларини деворга уришга, каламуш заҳарини ичиш ёки вилка ютишгача борадилар. 1999 йилнинг ўзида шундай йўллар билан 124 нафар махбۇс оламдан кўз юмди.

Ла Сантедаги дахшатли манзаралар ҳақида турманинг бош врач Вероника Вассер 7 йил давомида ёзиб борган кундалигида маълум қилган. Турмада каламушлар шунчалик кўпайиб кетганки, махбۇслар барча нарсаларини оғилқил ҳолатда сақлашга мажбур бўлишган. Ла Санте 1867 йилда очилган бўлиб, унинг махбۇслари орасида Пол Верлен ва Гийом Аполлинер каби машҳур кишилар ҳам бўлган.

2-ЎРИНДА Колорадо штатидаги (АҚШ) ADX Florence (АДИКС Флоренс) федерал турмаси. Ушбу турмадаги махбۇслар камераларидан ташқарига ҳафтасига фақатгина 9 соатга чиқариладилар. Қолган вақтни камераларида ўтказиб, ҳаттоки овқатни ҳам ўша ерда ейдилар. Бир суткада атиги 1 соатгина кўёш нуруни

кўрадилар. Мазкур турманинг яна бир муҳим жиҳати камераларнинг бир-биридан мукамал ажратиб қўйилганидир. Махбۇсларда бир-бирлари билан мулоқот қилишлари учун ҳеч қандай имконият йўқ.

Мудҳишлиги билан машҳур ўн та қамқоқхона орасида биринчи ўрин Бразилиядаги Carandiru (Карандиру) турмасига берилиши мумкин. Карандиру Сан-Паулу шаҳри яқинида жойлашган. Бу ерда содир этилган кўзғолонлардан бирида 102 нафар махбۇс ўлдирилган. Турмада тиббий ёрдам тизими умуман ачинарли аҳволда. Жарроҳлик операциялари пайтида махбۇслар анестезия ишлатилиши имкониятидан маҳрумлар. Ҳар бешта махбۇснинг камида бири ОИТС вирусининг ташувчиси. Турмада сақланаётган 7500 нафар махбۇсга 1000 та турма ходими тўғри келиб, улар тўрт сменада ишлашга мажбурдилар.

Инсоният эволюцияси жараёнида қамқоқхоналар ҳам тараққийнинг бир бўлагига айланиб улгурди. Қамқоқхонанинг вужудга келиши, биринчидан, башариятда инсонпарварлик ҳисси кучайганлигидан (жиноятчини жамиятдан ажратиб қўйиш қатл этишдан кўра шафқатлироқ), иккинчидан тажрибалироқ (махбۇсларни оммавий ишларга жалб қилиш мумкин) бўлганидан далолат беради. Ундан ташқари қамқоқхона алоҳида индустрия ва иқтисодий қатлами бўлиб, ҳатто энг либераллашган ҳамда демократик жамиятда ҳам анчагина кишиларни иш ўринлари билан таъминлайди.

Муҳим иншоот

ЁХУД ЗИНДОНДАН МИНОРАГАЧА...

Инсоният эволюцияси жараёнида қамқоқхоналар ҳам тараққийнинг бир бўлагига айланиб улгурди. Қамқоқхонанинг вужудга келиши, биринчидан, башариятда инсонпарварлик ҳисси кучайганлигидан (жиноятчини жамиятдан ажратиб қўйиш қатл этишдан кўра шафқатлироқ), иккинчидан, тажрибалироқ (махбۇсларни оммавий ишларга жалб қилиш мумкин) бўлганидан далолат беради. Ундан ташқари қамқоқхона алоҳида индустрия ва иқтисодий қатлами бўлиб, ҳатто энг либераллашган ҳамда демократик жамиятда ҳам анчагина кишиларни иш ўринлари билан таъминлайди.

Ушбу ўзига хос ижтимоий институтга, унинг ташкил этилиш принциплариға, шакли-шамойилиға қадимдан файласуфлар ва утопиялар муаллифлари (Аристотелдан то Томас Мор ва Ленингача) катта эътибор бериб келишган. XVIII асрнинг иккинчи ярмигача қамқоқхоналар ишида қуруқ прагматизм ва утилитаризм ҳукмрон бўлган. Махбۇсларни дуч келган жойларда сақлашган. Европада махбۇсларни асосан мудофаа иншоотларида, яъни қалъа ва қасрларнинг минораларида ҳамда черковларнинг омборхона ва ертўлаларида сақлашарди.

XVIII асрнинг охириға келиб Американинг Пенсилвания штатида истиқомат қилувчи обрўли квакерлар (христиан динининг Англия ва Америкада тарқалган бир мазҳабиға мансуб киши) сектасига кирувчи бир ғуруҳ амалиётчи-утопиячилар инсоният тарихида биринчи мартаба қамқоқхона маконининг ташкилий масаласига қаратилган жиддий назария билан чиқшиди. Квакерларнинг ғоясига кўра, қамқоққа олишдан асосий мақсад махбۇсга ёлғизликда қилишлари ҳақида ўйлаб қўриш ва пушаймон бўлиш имконини беришидир. Ушбу ғоя асосида қамқоқхоналар ҳақидаги илмға "пенитенциар тизим" (ингл. penitens — айбига икром бўлиш) атамаси кириб келди. Махбۇсларға яқса сақлаишлари ва фикр-ўйларини бир жойға тўплаш имкониятини яратиб бериш мақсадида квакерлар уларнинг ҳар бири алоҳида хоналарда сақлаиб хонанинг ўзида бажарса бўладиган иш (асосан бу иш каноп лосини титиш эди) билан таъминлаш таклифини илгари суришди.

Пенсилванча деб аталган ушбу янги тизим XIX асрга келиб кенг тарқалди ва қамқоқхона архитектурасида ҳам ўз аксини топди. 1829 йилда англиялик Жон Хэвилленд лойиҳаси асосида Филадельфиянинг чекка жойларидан бирида қурилган Шарқий пенитенциария квакерлар ғоясидиға қамқоқхонанинг классик намунаси эди. Пенсилванча тизимининг асосий принципи марказий биноға булмаа елпигич шаклида асосий корпусға туташиб икки филиелда жойлашган бир ва икки кишилик камералардир. Ушбу лойиҳа 1880 йилда россиялик архитектор Павел Козлов томонидан машҳур Лефортвов қамқоқхонаси қурилишида ҳам қўлланилган.

Квакерликлар назарияси билан деярли бир пайтада қамқоқхонанинг бошқа бир дизайни ҳам яъни паноптикон (лотин. panopticon — ҳамма нарсани кўрувчи) лойиҳаси ҳам таклиф қилинди. Мазкур лойиҳанинг асосий тарғиботчиси англиялик файласуф Иеремия Бентам эди. Паноптикон айлана шаклидаги бинода панжарали дарчалари ташқарига қараган бир хилдиға камералар жойлашган қамқоқхона бўлиб, камералар яхлит девор билан ажратилиб махбۇсларни бир-бирларидан ажратиб қўйиш имконини беради. Ичкари томондан камералар панжара

билан тўсилганлиги сабабли бино марказида ўтирган турма назоратчиси учун ўнлаб камера-лардаги махбۇсларни кузатиш имконияти яратилди. Бу жиҳат қамқоқхона ходимлари сонини қисқартирибгина қолмай назоратчиларнинг иш сифати ошишиға ҳам олиб келди. Қамқоқхонанинг ушбу лойиҳаси XIX ва XX асрнинг бошларида кенг ёйлиб, паноптиконлар Буюк Британия, АҚШ ва Кубада қурилди. Ҳозирда паноптикон-турмалар деярли қолмаган.

Ўтган асрнинг иккинчи ярмида Фарб мамлакатларида назорат минималлашган жазони ижро этиш муассасалари кўпая бошлади. Ушбу муассасалар аънаъвий турмалар билан Россиядаги колония-манзилгоҳлари ўртасидаги бир нарсаса ғўшарди. Колония-манзилгоҳларидан фарқли ўлароқ ушбу муассасалар худудида мукамал қўриқлаш тизими амалда бўлса-да, махбۇслар камераларда эмас, балки 5-7 кишиға мўлжалланган бинодаги бир кишилик хоналарда яшашарди. Ушбу биноларда умумий дам олиш хонаси ва ошхона мавжуд. Муассаса худудида ҳаракатлаиш деярли чекланмаган, яъни қатъий кун тартиби йўқ. Бундай қамқоқхоналар асосан Австралияда мавжуд бўлиб, аънаъвий турмаларда фақат ресидицистлар ва ўта оғир жиноят содир этган шахслар сақланади.

XX асрнинг иккинчи ярмидан бошлаб СССРда НКВДнинг лагерлар бошқармасига бириктирилган (ГУЛАГ) ахлоқ тузатиш лагерлари кенг тарқала бошлади. Ушбу лагерларнинг асосий принциплари инқилобға қадар мавжуд бўлган қаторға лагерларнинг аънаъналарини давом эттирарди. Бироқ совет лагерлари қаторидан қатъий кун тартиби ва махбۇсларнинг ишлаб чиқариш нормалари билан фарқланарди.

Хитойдаги ахлоқ тузатиш лагерлари европадагиларидан дизайни ва принциплари билан тубдан фарқ қилди. Европадаги кўп қаватли бинолардан фарқли ўлароқ хитой лагерларидаги бинолар икки қаватдан ошмайди (ушбу жиҳат махбۇсларни ишга олиб чиқишни тезлаштиради) ва у ерда кучли қўриқлаш тизими йўлга қўйилган (худуд атрофи баянд девор билан ўрналиб, устидан уч қаватли тиканли сим ўтказилган). Хитойдаги жазони ижро этиш муассасаларида бир кишилик ва ким кишиға мўлжалланган кичик камералар деярли йўқ.

Япония демократик давлат бўлишиға қарамастан қамқоқхоналарида ўта қатъий тартиб ўрнатилган мамлакатдир. Бу ердаги қамқоқхоналар пенсилванча усулида бўлиб, фақат бир кишилик камералар мавжуд.

Муслмон давлатларида қамқоқхоналар доимо алоҳида ўринда турган. Ўрта асрларда муслмон давлатлари фарбликларға ўхшаб қаср ва қалъалар миноралари ёки бўлмаса ер устидаги қурилишларға ҳам қизқишмаган. Ўрта Осиёда ва Ўқин Шарқ мамлакатларида аънаъвий зиндонлардан (панжара билан ёпилган ўра) фойдаланилган. Яқин Шарқда ушбу аънаъна бугунгача сақланган. Саддам Ҳусайн ҳукмронлик қилган даврда жазони ижро этиш муассасаларида тартибни бузган махбۇсни бир неча кунға қарцерға эмас, балки ўра ёки қудуққа ташлашган. Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг ахборотини қараганда, ислом инқилоби қўриқчилари корпусининг (жамоатчиликнинг одоб ва ахлоқини кузатувчи яримҳарбий тузилма) ҳам махфий ерости қамқоқхоналари мавжуд.

Саҳифани «Internet» хабарлари асосида ТЕМУРБЕК тайёрлади

Huquq
yuridik gazeta

To'g'rischi:
O'zbekiston
Respublikasi
Bosh
prokuraturasi

Bosh muharrir:
Jahongir MAKUMOV

Tahrir hay'ati:
Yusufboy G'OIPOV,
Bahriiddin VALIYEV, Baxtiyor
NAZAROV (Bosh muharrir o'rinbosari),
Svetlana ORTIQOVA, Tohir MALIK,
Sherzodxon QUDRATXOJAYEV

Tahririyat manzili:
Toshkent shahri, Yahyo
G'ulomov ko'chasi, 66-uy.
Telefon: 233-98-40,
233-10-53.
E-mail: huquq97@mail.ru
Faks: 233-64-85, 233-10-53.

Tahririyatga kelgan qo'lyozma va suratlar egalariға qaytarilmaydi. Mualliflarning fikrlari tahririyat fikridan farqlanishi mумkin. Nashrimizdan ko'chirib bosilganida «HUQUQ» dan olinganligi ko'rsatilishi shart. Tijorat ahamiyatiga molik materiallar belgisi ostida chop etiladi.

Gazeta O'zbekiston Respublikasi matbuot va axborot agentligi 2007 yil 22 yanvarda O'zbekiston Respublikasi matbuot va axborot agentligi tomonidan chiqarilgan.

Nashr ko'rsatkichi — 231
ISSN 2010-7617

Buyurtma № — 355. 25 258 nusxada bosildi. Gazeta tahririyat kompyuter bazasida terildi va sahifalandi. «HUQUQ» original maketi.

Sahifalovchi: X.HAMIDOV
Nabatchi muharriri: M.DUSIYAROVA
Nabatchisi: O.DENOQONOV
Mussahibli: A.MUSTAFOYEVA

Gazeta haftaning payshanba kunlari chiqadi.

Sotuvda kelishilgan narxda

Gazeta «Sharq» NMAK bosmaxonasida ofset usulida chop etiladi. Korxona manzili: Toshkent shahri, Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy.

Bosmaxonaga topshirish vaqti: 21.00. Topshirishi: 24.30 12.34 78